
TRGOVAČKO PRAVO

O DRŽAVI I PRAVNOM SUSTAVU

DRŽAVA - društvena organizacija te politička zajednica koja čini zajednicu povezanih i organiziranih ljudi koji pomoću zajedničkih djelatnosti i sredstava žele postići određene ciljeve

Djelatnosti putem kojih država želi postići ciljeve nazivamo **DRŽAVNIM FUNKCIJAMA**.

Mogu biti **VANJSKE** (usmjerene prema drugim državama i subjektima međunarodnog života) i **UNUTRAŠNJE** (usmjerene prema stvaranju i razvijanju odnosa između same države njezinih udruženja i stanovništva).

Međusobno su **POVEZANE** i **UVJETOVANE**. Vanjske utječu na unutrašnje i obrnuto.

RAZLIKA DRŽAVE OD DRUŠTVENIH ORGANIZACIJA

Iako država kao i ostale društvene organizacije ima svoje ljude (kod države je to njezino stanovništvo, kod ostalih društvenih organizacija bili bi to članovi ili pripadnici organizacije), cilj, djelatnosti (funkcije), sredstva, oblik, jezik, ime (naziv), te pravne norme (pravna pravila) kojima je ona podvrgnuta, ona se razlikuje od ostalih društvenih organizacija po posebnoj vlasti kojom raspolaže te koja čini njezinu bit.

Država je **politička zajednica** onih koji vladaju i onih kojima se vlada, uređena *na osnovi pravila koja svojevrijedno ili prinudno prihvaćaju svi članovi*.

STANOVNIŠTVO DRŽAVE možemo definirati u **ŠIREM** I **UŽEM** smislu.

ŠIREM - obuhvaćamo sve one pojedince koji obitavaju na određenom državnom tlu, a pri tome su njezini državljani + one pojedince koji nisu njezini državljani no obitavaju na njezinom državnom području

UŽEM - obuhvaća samo one pojedince koji obitavaju na pojedinom državnom području te su državljani dotične države.

Državne funkcije odvijaju se putem trodijele pravnih oblika - **zakonodavstvo, sudstvo i upravu**. Ta tri pravna oblika čine temelj državne vlasti putem koje država ostvaruje svoje ciljeve dijeleći državnu vlast na **zakonodavnu, sudsku i izvršnu** - **TRODIOBA VLASTI**.

- *Zakonodavna vlast se provodi kroz instituciju Hrvatskog sabora, sudbena vlast kroz sudove, a izvršna se vlast provodi putem predsjednika i Vlade.*
- *Državna vlast Republike Hrvatske je ograničena Ustavom Republike Hrvatske te zajamčenim pravom na lokalnu i područnu samoupravu koja se ostvaruje u općinama kao jedinicama lokalne samouprave te županija*

ZAKONODAVSTVO

- ona djelatnost koja se sastoji u donošenju najznačajnijih političkih i pravnih odluka dotične države uobličenih u ustavne i zakonske pravne norme
- Zakonodavnu vlast obavlja Hrvatski sabor kao predstavničko tijelo građana
- **ULOGE SABORA:** Hrvatski sabor odlučuje o donošenju i promjeni Ustava, donosi zakone, donosi državni proračun, odlučuje o ratu i miru, donosi akte kojima izražava politiku Hrvatskog sabora, donosi Strategiju nacionalne sigurnosti i Strategiju obrane RH, ostvaruje građanski nadzor nad oružanim snagama i službama sigurnosti RH, odlučuje o promjeni granice, raspisuje referendum, obavlja izbore, imenovanja i razrješenja, nadzire rad Vlade RH i drugih nositelja javnih dužnosti odgovornih Saboru, daje amnestiju za kaznena djela, te obavlja druge poslove
- Hrvatski sabor ima najmanje 100, a najviše 160 zastupnika koji se, na temelju općeg i jednakoga biračkog prava, biraju neposredno tajnim glasovanjem.
- Zastupnici Hrvatskog sabora se biraju na vrijeme od četiri godine, primaju stalnu novčanu naknadu i imaju druga prava zajamčena posebnim zakonom.

Zakonodavni postupak se pokreće dostavom zakonskog prijedloga predsjedniku Hrvatskog sabora

Korak 1.

Zakonski prijedlog ovlašten je uputiti svaki zastupnik, klubovi zastupnika i radna tijela Hrvatskog sabora te Vlada Republike Hrvatske.

- Sadržava 1. ustavnu osnovu donošenja zakona, 2. ocjenu stanja i osnovna pitanja koja se trebaju urediti zakonom te posljedice koje će donošenjem zakona proisteći, 3. ocjenu i izvore potrebnih sredstava za provođenje zakona, 4. tekst prijedloga zakona koji sadrži rješenja u obliku pravnih odredbi, 5. obrazloženje prijedloga kojim se daje objašnjenje pojedinih odredbi koje sadrži prijedlog zakona, 6. tekst odredbi važećeg zakona koje se mijenjaju, odnosno dopunjuju, ako se predlaže izmjena ili dopuna zakona.
- uz prijedlog zakona mogu se priložiti i stručna mišljenja, prihvaćeni međunarodni ugovori te drugi akti kojima se detaljnije obrazlaže zakonski prijedlog

Korak 2.

- Zaprimljeni prijedlog Predsjednik Hrvatskog sabora upućuje predsjednicima svih radnih tijela, zastupnicima i predsjedniku Vlade Republike Hrvatske, u slučaju kada Vlada Republike Hrvatske nije predlagatelj zakona
- Prije rasprave o prijedlogu zakona na sjednici Hrvatskog sabora, predsjednik radnog tijela u čiji bi djelokrug poslova spadao dotični prijedlog zakona te Odbora za zakonodavstvo, dužni su predloženi zakon uvrstiti na dnevni red sjednice radnog tijela te provesti raspravu o svim elementima prijedloga zakona.
- Odbor za zakonodavstvo posebno će razmotriti njegove ustavne osnove

Korak 3.

Rasprava o prijedlogu zakona na sjednici Hrvatskoga sabora se provodi u **dva čitanja**.

Prvo čitanje zakona obuhvaća uvodno izlaganje predlagatelja, opću raspravu o prijedlogu zakona, raspravu o tekstu prijedloga zakona te stajalištima radnih tijela koja su razmatrala prijedlog, kao i donošenje zaključka o potrebi donošenja zakona.

U **drugom čitanju** zakona raspravlja se o tekstu konačnog prijedloga zakona, stajalištima radnih tijela, podnesenim amandmanima o kojima se i odlučuje te se donosi odluka o usvajanju konačnog zakonskog prijedloga.

Amandmani su prijedlozi za izmjenu ili dopunu konačnog prijedloga zakona koji se sastavljaju u pisanom obliku te sadrže obrazloženje. Pravo podnošenja amandmana ima svaki zastupnik, klubovi zastupnika i radna tijela Sabora te Vlada.

Treće čitanje koje se provodi u slučajevima kada je vezano na tekst konačnog prijedloga zakona podnesen veći broj amandmana ili kada su amandmani takve naravi da bitno mijenjaju sadržaj konačnog prijedloga zakona.

Korak 4.

GLASOVANJE

Hrvatski sabor donosi odluke **većinom glasova** ukoliko je na sjednici nazočna većina zastupnika.

Zakone kojima se uređuju *prava nacionalnih manjina* (tzv. **organski zakoni**) Hrvatski sabor donosi **dvotrećinskom većinom** glasova svih zastupnika, dok *zakone kojima se razrađuju Ustavom utvrđena ljudska prava i temeljne slobode, izborni sustav, ustrojstvo, djelokrug i način rada državnih tijela te ustrojstvo i djelokrug lokalne i područne (regionalne) samouprave* (tzv. **organski zakoni**) donosi **većinom glasova** svih zastupnika.

- Hrvatski sabor može donijeti zakone i po *hitnom postupku*, kada to zahtijevaju interesi obrane i drugi osobito opravdani državni razlozi, odnosno kada je to nužno radi sprečavanja ili otklanjanja većih poremećaja u gospodarstvu.
- U hitnom postupku objedinjeno je prvo i drugo čitanje prijedloga zakona pa se na usvajanje podnosi konačni prijedlog zakona

→ **Konačni prijedlog zakona** može podnijeti klub zastupnika koji ima 15 ili više članova te klubovi zastupnika koji imaju zajedno 15 ili više

Ukoliko je konačni prijedlog zakona usvojen na sjednici Hrvatskog sabora slijedi čin **promulgacije** odnosno proglašenja zakona.

- Zakone u Republici Hrvatskoj proglašava predsjednik *u roku od osam dana* od kad su izglasani u Hrvatskom saboru.
- Nakon proglašenja od strane predsjednika, a prije nego što stupi na snagu zakon se mora objaviti u Narodnim novinama (NN), službenom listu Republike Hrvatske
- Svrha objavljivanja zakona u Narodnim novinama vezana je uz upoznavanje zainteresiranih pravnih subjekata (adresata) sa sadržajem zakona prije nego li on stupi na snagu i postane pravno obavezan

VACATIO LEGIS-razdoblje od časa publikacije pa do stupanja na snagu zakona naziva se *vacatio legis* te u pravilu iznosi 8 dana; može biti i dulji zbog opsežnosti zakona te potrebnog većeg vremena usklađivanja. (Narodne novine!)

SUDSTVO

- jedan od oblika državne vlasti, jedan od pravnih oblika kroz koje država obavlja svoje funkcije
- sudbenu vlast *samostalno i neovisno* od ostalih oblika državne vlasti obavljaju sudovi
- Njihova je osnovna zadaća zaštita Ustavom i zakonima utvrđenog pravnog poretka Republike Hrvatske te osiguranje jedinstvene primjene zakona, ravnopravnost i jednakost svih građana

Sudovi su ustrojeni kao **redovni** i **specijalizirani** sudovi

- Redovni sudovi → općinski sudovi (kazneni i građanski), županijski sudovi i Vrhovni sud Republike Hrvatske
- Specijalizirani sudovi → prekršajni sudovi, trgovački sudovi, upravni sudovi, Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske i Upravni sud Republike Hrvatske, Visoki upravni sud Republike Hrvatske.
- Vrhovni sud Republike Hrvatske je **najviši** sud u Republici Hrvatskoj

Imenovanje, razrješenje i stegovna odgovornost sudaca

Suci Republike Hrvatske imenuje i razrješuje, te o njihovoj stegovnoj odgovornosti odlučuje

Državno sudbeno vijeće

- ❖ sastavljeno od **11 članova** imenovanih od strane Hrvatskog sabora iz redova istaknutih **sudaca, odvjetnika i sveučilišnih profesora pravnih znanosti**
- ❖ dva člana DSV-a su suci Vrhovnog suda Republike Hrvatske, jedan je član iz Upravnog suda Republike Hrvatske, Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske i trgovačkih sudova, jedan je član iz Visokog prekršajnog suda i prekršajnih sudova, dva člana su iz županijskih sudova i jedan je član iz općinskih sudova Republike Hrvatske
- ❖ dva člana Državnog sudbenog vijeća su iz reda sveučilišnih profesora pravnih znanosti i dva iz reda odvjetnika

-predsjednici sudova, predstavnici zakonodavne i izvršne vlasti, kao niti predstavnici drugih državnih tijela, udruga građana itd. **ne** mogu biti birani za članove Državnog sudbenog vijeća.

Stalnost sudačke dužnosti

- sudačka dužnost je stalna
- obnašaju dužnost sve do dana kad navrše **70 godina života** bez obzira na vrstu ili stupanj suda u kojem obavljaju dužnost (pod uvjetom da nije razrješen)

Sudac može biti razriješen sudačke dužnosti ukoliko:

1. to **sam zahtijeva**,
2. trajno **izgubi sposobnost** obavljanja svoje dužnosti,
3. bude **osuđen za kazneno djelo koje ga čini nedostojnim** obavljanja sudačke dužnosti,
4. ako u skladu sa zakonom, **zbog počinjenog teškog stegovnog djela**, tako odluči DSV
5. kad navrši **70 godina života**.

Sudački imunitet

-suci i suci porotnici koji sudjeluju u suđenju **ne smiju biti pozvani na odgovornost za izraženo mišljenje ili glasovanje pri donošenju sudbene odluke**, osim u slučajevima kršenja zakona pri čemu su počinili djelo koje je kažnjivo sukladno odredbama Kaznenoga zakona

- sudac **ne smije biti pritvoren niti se protiv njega smije pokrenuti kazneni postupak** bez odobrenja DSV-a
- sudac **ne smije biti niti pritvoren** bez odobrenja DSV-a, osim u slučaju kada je **zatečen u počinjenju kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora u trajanju duljem od pet godina**, a o čemu je potrebno izvijestiti predsjednika DSV-a
- Iznimno predsjednik DSV-a može u slučajevima kada DSV nije na okupu dati odobrenje za lišenje slobode suca ili za vođenje kaznenog postupka protiv njega, no njegovu odluku u roku osam dana mora potvrditi samo DSV

Preduvjeti za učinkovito funkcioniranje

- od **zakonodavne** vlasti očekuje da donese zakone čiji će sadržaj osigurati odgovarajuće mehanizme za učinkovito provođenje sudskih postupaka
- od **izvršne** se vlasti očekuje da u državnom proračunu predvidi sredstava za rad sudova
- **utjecaj zakonodavne i izvršne vlasti na djelovanje sudbene vlasti** vidimo kroz imenovanje predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske

DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO

- **samostalno i neovisno pravosudno tijelo** ovlašteno i dužno postupati protiv počinitelja kaznenih i drugih kažnjivih djela, poduzimati pravne radnje radi zaštite imovine Republike Hrvatske te podnositi pravna sredstva za zaštitu Ustava i zakona
- ustanovljuje se **za cijelo područje** Republike Hrvatske, a za područje jednog ili više općinskih sudova ustanovljuje se **općinsko državno odvjetništvo**, dok se za područje županijskog, odnosno trgovačkog suda ustanovljuje **županijsko državno odvjetništvo**

USTAVNI SUD

- pravosudno tijelo **neovisno** o ostalim tijelima državne vlasti
- čini ga **trinaest sudaca** koje bira Hrvatski sabor, na vrijeme od **osam godina** iz reda istaknutih pravnika, sudaca, državnih odvjetnika, odvjetnika i profesora pravnih znanosti
- izabrani suci tajnim glasovanjem biraju predsjednika Ustavnog suda na vrijeme od **četiri** godine

Ustavni sud Republike Hrvatske je ovlašten i dužan:

1. **odlučivati o suglasnosti zakona** s Ustavom te o suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom,
2. **ocjenjivati ustavnost zakona te ustavnost i zakonitost drugih propisa** koji su *prestali važiti* ako od tog prestanka do podnošenja zahtjeva ili prijedloga za pokretanje postupka nije prošlo više *od godine dana*,
3. **odlučivati povodom ustavnih tužbi** protiv pojedinačnih odluka državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnih osoba s javnim ovlastima kad su tim odlukama povrijeđena ljudska prava i temeljne slobode, kao i pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu zajamčenu Ustavom Republike Hrvatske,
4. **pratiti ostvarivanje ustavnosti i zakonitosti** te o uočenim pojavama neustavnosti i nezakonitosti izvijestiti Hrvatski sabor,
5. **rješavati sukobe nadležnosti** između tijela zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti,
6. **odlučivati u skladu s Ustavom, o odgovornosti Predsjednika Republike**,
7. **nadzirati ustavnost programa i djelovanja političkih stranaka** te u skladu s Ustavom zabraniti njihov rad,
8. nadzirati ustavnost i zakonitost **izbora i državnog referenduma**,
9. **rješavati izborne sporove** koji nisu u djelokrugu sudova kao i obavljati druge poslove određene Ustavom.

Postupci pred sudom

-**samopomoć** u ostvarivanju pravne zaštite je **zabranjena**
-ovisno o pravnoj stvari, pravna će se zaštita pružati u parničnom (sporne stvari),
izvanparničnom (nesporne stvari), ovršnom ili stečajnom postupku

Građanski parnični postupak

- opća, redovna i osnovna metoda zaštite ugroženih i povrijeđenih subjektivnih građanskih prava
- pokreće se **tužbom** – zahtjevom stranke (tužitelja) koja tvrdi da su ugrožena i/ili povrijeđena njezina subjektivna građanska prava odnosno osobe koja tvrdi da je ovlaštena tražiti zaštitu iako nije sudionik pravnog odnosa s obzirom na koji se pravna zaštita traži, a protiv stranke (tuženika) za koju se tvrdi da je ugrozila ili povrijedila prava čija se zaštita u postupku traži
- sud ima važnu ulogu da raspravi sva važna pitanja, pravna i činjenična, kako bi mogao donijeti odluku o osnovanosti tvrdnje tužitelja o pravu na određenu pravnu zaštitu te o pružanju iste
- Sud u parničnom postupku odluke donosi u obliku **rješenja i presuda**
- Stranke koje nisu zadovoljne konačnom odlukom mogu protiv iste uložiti **pravne lijekove**

Izvanparnični postupci

- određuje se kao postupak koji nije parnični
- postupak elastičniji nasuprot parničnome postupku kojeg karakterizira *strože, koncentriranije te sistematičnije* raspravljanje
- Pravila izvanparničnoga postupka u Republici Hrvatskoj nisu objedinjena u jednom pravnom aktu (bivši Zakon o vanparničnom postupku od 24. srpnja 1934. godine, pojedini zakoni usvojeni prije 1941. g., pojedini zakoni doneseni za vrijeme bivše SFRJ ili nakon osamostaljenja Republike Hrvatske)
- Dijeli se na: **postupak kojim se rješavaju statusno pravna pitanja** poput proglašenja nestale osobe umrlom, lišenja i vraćanja poslovne sposobnosti, oduzimanja roditeljske skrbi, davanja dopuštenja za sklapanje braka, **postupci za upis u sudski registar** i sl., te **postupak kojim se rješava o imovinskopравnim i drugim odnosima** kao npr. ostavinski postupak, razvrgnuće suvlasničke zajednice, uređenje međa, zemljišnoknjižni postupak

Ovršni postupak

- posebni sudski postupak čiji je cilj **prisilno izvršenje odluka donesenih u okviru parničnog postupka** (ili drugih postupaka) u slučajevima kada pravni subjekti na čiji su teret donesene odluke **ne žele dobrovoljno s istima uskladiti svoje ponašanje**
- ovršnom postupku **ne** mora prethoditi parnični postupak
- ovršni se postupak pokreće na **prijedlog ovrhovoditelja (vjerovnika)**, a iznimno ga pokreće i sud po službenoj dužnosti (*ex offio*), a na temelju ovršnih i vjerodostojnih isprava
- Predmetom ovrhe mogu biti **stvari i prava na kojima se može provesti ovrha**
- Sud rješavajući u ovršnom postupku donosi odluke u obliku **rješenja** kojima prijedloga za provođenje ovršnog postupka prihvaća u cijelosti ili djelomično, odbacuje zbog nepravovremenosti te odbija ako utvrdi da nije osnovan

Stečajni postupak

- provodi se nad pravnom osobom te imovinom dužnika pojedinca u slučaju njihove **nesposobnosti za plaćanje (nelikvidnost) i prezaduženosti (insolventnost)**, a u cilju **istodobnog i ujednačenog namirenja svih stečajnih vjerovnika** iste skupine, unovčenjem dužnikove imovine i podjelom prikupljenih sredstava vjerovnicima

- pokreće se i vodi pred nadležnim trgovačkim sudom na čijem se području nalazi sjedište pravnog subjekta nad kojim se provodi stečaj
- Sud u stečajnom postupku donosi odluke u obliku **rješenja** kojima otvara i pokreće postupak te otvara i zatvara postupak kada utvrdi da ne postoje uvjeti za njegovo provođenje
- namirenje tražbina SVIH vjerovnika nad cjelokupnom dužnikovom imovinom-**generalna ovrha**
- ne može se provesti nad Republikom Hrvatskom, fondovima koji se financiraju iz proračuna Republike Hrvatske, mirovinskim i invalidskim fondovima djelatnika, samostalnih gospodarstvenika i individualnih poljoprivrednika, Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje te jedinicama lokalne samouprave i uprave
- Nad pravnom osobom čija je osnovna djelatnost proizvodnja predmeta naoružanja i vojne opreme, odnosno pružanje usluga Hrvatskoj vojsci stečaj se ne može otvoriti bez prethodne suglasnosti Ministarstva obrane

Stečajni vjerovnici su *osobni vjerovnici dužnika koji u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka imaju koju imovinsko-pravnu tražbinu prema njemu* → svrstavaju se u isplatne redove ako ih je puno

Alternativno rješavanje sporova

- ❖ niz metoda kojima se rješavaju sporovi od strane nedržavnih tijela
- ❖ sporovi o pravima kojima stranke slobodno raspolazu, odnosno sporovi glede kojih stranke mogu zaključiti nagodbu

Arbitraža

- alternativni način rješavanja sporova kojeg provode jedna ili više osoba (**arbitri**) o čijem su se izboru stranke sporazumjele i dobrovoljno im povjerile donošenje odluke u sporu, derogirajući time nadležnost državnih sudova na arbitražni sud kao nedržavno tijelo
- Stalno izabrano sudište Hrvatske gospodarske komore → institucionalna arbitraža
- arbitraža u strankama → *ad hoc* arbitraži
- **Ugovor o arbitraži** → ugovor kojim stranke podvrgavaju arbitraži sve ili određene sporove koji su među njima nastali ili bi mogli nastati iz određenog pravnog odnosa, ugovornog ili izvanugovornog; mora biti sklopljen u pisanom obliku
- **arbitrabilnost**- stranke mogu ugovoriti arbitražu samo za rješavanje sporova o pravima kojima slobodno raspolazu
- **Arbitri** → *osobe od povjerenja stranaka pa su to u pravilu osobe koje imaju specifične kvalifikacije od značenja za raspravljanje i odlučivanje u sporu*
- nalik na sudski postupak → jedina razlika što stranke određuju pravila po kojima će se odvijati
- rješava spor donošenjem **pravorijeka** → ima snagu pravomoćne sudske presude
- protiv pravorijeka se može uložiti **žalba** ako je tako dogovoreno ili **tužba za poništaj**

Arbitražni postupak može se okončati i **zaključkom** arbitražnog suda i to kada:

1. tužitelj povuče tužbu, osim ako se tuženik tome usprotivi a arbitražni sud smatra da tuženik ima opravdani pravni interes da se donese konačni pravorijek o sporu,
2. stranke sporazumno odluče o okončanju postupka,
3. arbitražni sud nađe da je nastavak postupka postao nepotreban ili nemoguć protiv pravorijeka se može uložiti žalba ako je tako dogovoreno ili tužba za poništaj

Mirenje

- postupak alternativnog rješavanja sporova među strankama **uz pomoć treće, neutralne strane (izmiritelj)**, koji pomaže strankama u pregovorima kroz niz zajedničkih ili povjerljivih pojedinačnih sastanka sa svakom od stranaka bez ovlasti da o biti spora donese obvezujuću odluku
- u postupku mirenja iznose se **svi** detalji spora, a ne samo njihova pravna interpretacija
- stranke ga mogu suglasno prilagođavati vlastitim željama
- za pokretanje postupka mirenja nije potrebno prethodno sklapanje sporazuma kojim se stranke obvezuju da će buduće sporove rješavati mirenjem, pa ukoliko nema posebnog dogovora stranaka, započinje **prihvatom prijedloga za pokretanje postupka mirenja**

Postupak mirenja smatra se dovršenim ako:

1. **jedna stranka uputi drugoj stranci** i izmiritelju pisanu izjavu o odustajanju od postupka,
2. ako je **jedna stranka uputila drugim strankama** i izmiritelju pisanu izjavu o odustajanju od postupka mirenja, osim ako u postupku nakon odustajanja jedne stranke sudjeluju dvije ili više stranaka koje su voljne mirenje nastaviti,
3. ako **su stranke uputile izmiritelju** pisanu izjavu o dovršetku postupka,
4. **odlukom izmiritelja** da se postupak mirenja obustavlja, donesenom u pravilu nakon što je o tome strankama bila dana mogućnost da se izjasne, a zbog toga što daljnje nastojanje da se postigne mirno rješenje spora više nije svrhovito,
5. **ako se nagodba ne sklopi u roku od 60 dana** od početka mirenja, odnosno u drugom roku u skladu sa sporazumom stranaka,
6. **sklapanjem nagodbe**

IZVRŠNA (UPRAVNA) VLAST

- dijeli se na **izvršno-politički dio** koji je predstavljen predsjednikom države i vladom te **upravni dio** koji je predstavljen tijelima državne uprave

Predsjednik Republike Hrvatske

Dvije temeljne ovlasti Predsjednika Republike:

1. **vanjska politika koju sukreira s Vladom**
2. **obrana Republike Hrvatske**

- **predstavlja i zastupa Republiku Hrvatsku** u zemlji i inozemstvu
- brine se za **redovito i usklađeno djelovanje i za stabilnost državne vlasti** te odgovara za obranu neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske
- **raspisuje izbore za Hrvatski sabor** i saziva prvo zasjedanje, **raspisuje referendum, povjerava mandat za sastavljanje Vlade** osobi koja na temelju raspodjele zastupničkih mjesta u Hrvatskom saboru i obavljenih konzultacija uživa povjerenje svih zastupnika, **daje pomilovanja, dodjeljuje odlikovanja i priznanja** određena zakonom, obavlja druge dužnosti određene Ustavom
- u obavljanju njegovih dužnosti pomažu savjetodavna tijela, čije članove imenuje i razrješuje
- **prima vjerodajnice i opozivna pisma** inozemnih šefova diplomatskih misija
- **vrhovni zapovjednik oružanih snaga, imenuje i razrješuje vojne zapovjednike**, a na temelju odluke Hrvatskog sabora **objavljuje rat i zaključuje mir**

Izbor predsjednika:

- bira se **na neposrednim izborima na mandat od pet godina**, a može biti biran **najviše dva puta**
- Predsjednik se bira **većinom glasova svih birača koji su glasovali**, a ako ni jedan kandidat ne dobije takvu većinu izbor se ponavlja nakon 14 dana
- Na ponovljenom izboru pravo da budu birani imaju dva kandidata koja su u prvom glasovanju dobila najviše glasova
- Izbor predsjednika obavlja se najmanje 30, a najviše 60 dana prije isteka mandata.
- Prije preuzimanja dužnosti, Predsjednik Republike pred predsjednikom Ustavnog suda polaže svečanu prisegu kojom se obvezuje na vjernost Ustavu **INAGURACIJA**

Za vrijeme trajanja ratnog stanja može donositi uredbe sa zakonskom snagom na temelju i u okviru ovlasti koje je dobio od Hrvatskog sabora, s time da takva uredba mora biti podnesena na potvrdu Hrvatskom saboru čim se on bude mogao sastati.

Vlada Republike Hrvatske

- obavlja izvršnu vlast u skladu s Ustavom i zakonom, a čine ju predsjednik, jedan ili više potpredsjednika i ministri
- **predlaže zakone i druge akte Hrvatskom saboru, predlaže državni proračun i završni račun, provodi zakone i druge odluke Hrvatskoga sabora, donosi uredbe za izvršenje zakona, vodi vanjsku i unutarnju politiku, usmjerava i nadzire rad državne uprave, brine o gospodarskom razvitku zemlje, usmjerava djelovanje i razvitak javnih službi, obavlja druge poslove određene Ustavom i zakonom**
- **Vlada je za svoj rad odgovorna Hrvatskom saboru** (predsjednik i članovi Vlade zajednički su odgovorni za odluke koje donosi Vlada, a osobno su odgovorni za svoje područje rada)

- Članove Vlade predlaže mandatar kojem je Predsjednik Republike povjerio mandat za sastav Vlade → mora najkasnije u roku od 30 dana od prihvaćanja mandata predstaviti Hrvatskom saboru program Vlade i Vladu te zatražiti glasovanje o povjerenju
- Vlada **stupa na dužnost kad joj povjerenje iskaže većina svih zastupnika u Hrvatskom saboru**, a na temelju odluke Hrvatskoga sabora o iskazivanju povjerenja Vladi Republike Hrvatske, Predsjednik Republike donosi rješenje o imenovanju predsjednika Vlade
- Ukoliko mandatar ne sastavi Vladu u roku od 30 dana od dana prihvaćanja mandata, Predsjednik Republike mu može produžiti mandat za najviše još 30 dana → Ako ni u tom roku mandatar ne uspije sastaviti Vladu ili ako predložena Vlada ne dobije povjerenje Hrvatskoga sabora, Predsjednik Republike povjerit će mandat za sastav Vlade drugoj osobi
- Ukoliko ni drugi mandatar ne bude u mogućnosti sastaviti Vladu, Predsjednik Republike će imenovati privremenu nestranačku Vladu i istodobno raspisati prijevremene izbore za Hrvatski sabor

Državna uprava

- dio izvršne vlasti; sva ona djelatnost države koja nije u nadležnosti ni zakonodavstva niti sudstva
- obavljaju ih **tijela državne uprave** čiji rad usklađuje i nadzire Vlada
- **osiguranje ostvarivanja i zaštite prava građana, provođenje utvrđene politike Vlade, izvršavanje i zakona i drugih propisa, praćenje stanja te davanje inicijativa za rješavanje pitanja** u različitim upravnim oblastima, **rješavanje upravnih stvari** te pokretanje i rješavanje upravnih postupaka, **provođenje upravnog nadzora** nad zakonitošću akata i nad zakonitošću rada, **obavljanje inspekcijskih poslova, pripremanje i izrada propisa i drugih akata**, kao i stručnih materijala za izvršnu vlast

Rješavanje upravne stvari u upravnom postupku → rješavanje o pravima, obvezama ili pravnim interesima fizičke ili pravne osobe ili drugih stranaka neposredno primjenjujući zakone, druge propise i opće akte kojima se uređuje odgovarajuće upravno područje

Upravni postupak

- može se pokrenuti na zahtjev kako same stranke tako i po službenoj dužnosti od strane tijela državne uprave kada je to propisano zakonom ili je nužno radi zaštite javnog interesa
- donose odluke u obliku **rješenja**, koje se donosi u pisanom obliku (usmeno-županije) i to u roku od 30 dana kada je zahtjev podnesen, a najkasnije do 60 dana (žalba-upravni spor)
- **Stranka u upravnom postupku** → fizička ili pravna osoba na zahtjev koje je pokrenut postupak, protiv koje se vodi postupak ili koja radi zaštite svojih prava ili pravnih interesa ima pravo sudjelovati u postupku.
- Odluke koje donose upravna tijela nazivamo **upravni akti**, koji se u upravnoj znanosti definiraju kao autoritativna odlučena kojima se izazivaju neposredni pravni učinci u pravima i dužnostima fizičkih i pravnih osoba u potrebno poduzeti hitne mjere radi osiguranja javnog reda i sigurnosti, radi otklanjanja neposredne opasnosti za život i zdravlje ljudi ili imovinu veće vrijednosti
- Rješenje koje je napadnuto žalbom može po žalbenom postupku biti **poništeno, ukinuto, promijenjeno te ponovno potvrđeno kao istinito i zakonito**
- mogu donositi i **zaključke** - odlučuje se o *postupovnim pitanjima*, a donosi ga *službena osoba* koja obavlja radnju u postupku pri kojoj se postavilo pitanje koje je predmet zaključka; stranci se priopćuje *usmeno*, a u pisanom obliku izdaje se samo kada stranka to zatraži ili je to nužno radi pravilnog vođenja postupka; *ne može se dati žalba protiv zaključka*

Upravni spor

- posebni sudski postupak
- pravo pokretanja upravnog spora ima **pojedinač ili pravna osoba** ako smatra da joj je upravnim aktom donesenim od strane tijela državne uprave povrijeđeno kakvo pravo ili neposredni osobni interes utemeljen na zakonu
- **pokreće se pred Upravnim sudom RH**, a u cilju ostvarivanja osiguranja sudske zaštite prava građana i pravnih osoba te radi osiguranja zakonitosti akata kojima državni organi i organizacije koje imaju javne ovlasti rješavaju o pravima i obvezama u upravnim stvarima.
- Upravni akt može se u upravnom sporu pobijati iz razloga **što u aktu nije nikako ili nije pravilno primijenjen zakon, propis utemeljen na zakonu ili drugi zakonito doneseni propis ili opći akt, što je akt donesen od nenadležnog tijela i što se u postupku koji je aktu prethodio nije postupilo prema pravilima postupka**
- Sud u upravnom sporu donosi odluke u obliku **presuda i rješenja**
- Sudske presude donesene u upravnom sporu kao i pravna shvaćanja te primjedbe suda u vezi s postupkom **obvezatni su za državne organe** koji su dužni mjesto poništenog upravnog akta bez odgode odnosno najkasnije u roku od 30 dana od dana dostave presude donijeti drugi akt

PRAVNI SUSTAV

- pravna pravila kojima se uređuju društveni odnosi brojna su i promjenjiva
- organizirana su u određeni sustav na način da su najmanje jedinice toga sustava **pravne norme (pravila)**, iza kojih slijede **pravni instituti (ustanove)**, **pravne grane**, te **pravne grupe**
- **Pozitivno pravo** → sve važeće pravne norme u određenom vremenu i na određenom teritoriju čine pozitivno pravo

PRAVNA NORMA (PRAVNO PRAVILO)

- najmanji elementi pravnoga sustava
- Njima pravni poredak nastoji urediti odnosno regulirati odnose među ljudima koji nastaju u određenoj društvenoj zajednici

Kada govorimo pravnim pravilima moderne države mislimo na državu koja pripada kontinentalno europskome pravnome krugu.

Dijele se na sljedeće:

1. Pravne norme s obzirom na donositelja

- donositelji pravnih normi = državni organi, različite organizacije, građani
- pravne norme državnih organa su **općeg** karaktera, a u pravilu ih donose zakonodavni te izvršni organi (nastoje uspostaviti i održati ravnotežu u društvenim odnosima usmjeravanjem ljudskog djelovanja na određeno društveno prihvatljivo ponašanje)
- **Posebne** pravne norme stvaraju putem statuta pravne osobe poput sindikata
- **Pojedinačne** pravne norme stvaraju pojedinci i pravne osobe (pravni poslovi)

2. Pravne norme s obzirom na pravne subjekte kojima su upućene

- razlikujemo opće, posebne te pojedinačne pravne norme
- **Opće pravne norme** jesu one norme koje su upućene svim građanima na pojedinom državnom području (primjer-Zakon o obveznim odnosima)
- **Posebne pravne norme** jesu one norme koje su upućene samo određenoj grupi građana (primjer-status trgovačkog društva)
- **Pojedinačne pravne norme** jesu one norme koje su upućene samo pojedincu ili većem broju pojedinaca, a glavna im je značajka da pravno uređuju neki individualan slučaj koji je ujedno i neponovljiv (primjer-sudska presuda)

3. Pravne norme s obzirom na sadržaj

- pravne norme mogu imati različiti sadržaj
- društveni odnosi u koje ljudi ulaze povodom stvari, činidbi i imovine; obiteljski odnosi, tj. osobnopravni i imovinskopravni odnosi članova obitelji, članova obitelji prema trećim osobama, bračnih odnosa, te odnosa između roditelja i djece; pravnih odnosa trgovačkih društava itd.
- možemo ih sistematizirati kao građanskopravne norme, pravne norme obiteljskog prava, norme prava društava itd.

4. Pravne norme s obzirom na teritorijalno važenje

- **Generalne pravne norme** jesu one norme koje važe na cijelom državnom teritoriju.
- U pravilu su to opće pravne norme izvršnih i zakonodavnih organa kao npr. Zakon o trgovačkim društvima koji uređuje pravne odnose trgovačkih društava.*

- **Partikularne pravne norme** jesu one norme koje za razliku od generalnih pravnih normi važe na dijelu državnoga teritorija

To su primjerice županijske, gradske ili općinske statutarne pravne norme kao primjerice Statut Općine Trnava kojim se uređuju obilježja Općine Trnava, javna priznanja, samoupravni djelokrug, neposredno sudjelovanje građana u odlučivanju, mjesna samouprava itd.

5. Pravne norme s obzirom na intenzitet

- **Prisilne pravne norme (kogentne norme, *ius cogens*)** jesu one norme kojima se u pravnom poretku pojedini društveni odnosi reguliraju na točno određeni način ne ostavljajući pravnim subjektima slobodu izbora između više oblika ponašanja u tim društvenim odnosima
- pravni subjekti su obvezni uskladiti svoje ponašanje s prisilnim pravnim normama te ih na društveni odnos moraju primijeniti točno onako kako ona glase.
- **Disjunktivne pravne norme** jesu one norme koje pravnom subjektu za razliku od prisilnih pravnih normi ostavljaju određenu slobodu u izboru ponašanja u određenim društvenim odnosima.

S obzirom na mjeru slobode ponašanja koje ostavljaju pravnim subjektima razlikujemo alternativne, dispozitivne te diskrecijske pravne norme.

- **Alternativne pravne norme** su takve disjunktivne pravne norme koje ostavljaju pravnim subjektima pravo na izbor između dva ili više oblika ponašanja s time da je pravni subjekt obavezan odabrati jedan od ponuđenih oblika ponašanja (primjer-nedostatak na stvari)
- **Dispozitivne pravne norme (*ius dispositivum*)** daju pravnim subjektima veću pravnu slobodu od alternativnih pravnih normi omogućujući im da svoje međusobne odnose urede drugačije nego li je to propisano pravnom normom → ukoliko pravni subjekti to ovlaštenje ne iskoriste na njihove međusobne odnose primjenjuje se propisana pravna norma s kojom moraju onda uskladiti svoje ponašanje
- **Diskrecijske pravne norme** jesu norme koje su upućene državnim organima ili drugim subjektima javnih službi putem kojih oni uopćeno uređuju neke odnose ujedno ovlašćujući niže organe da te odnose sami konkretno pravno urede onako kao smatraju da je to najbolje u pojedinim konkretnim slučajevima

PRAVNI INSTITUT

- ❖ veći broj pravnih normi koje reguliraju jedan isti društveni odnos
- ❖ pravni instituti su primjerice: predugovor, pravorijek, ugovor o kupoprodaji, ponuda, prokura, sjedište, tvrtka...

GRANE PRAVA

- ❖ Više pravnih instituta kojima se reguliraju srodni društveni odnosi
- ❖ Broj pravnih grana u suvremenim pravnim sustavima nije jednak ni konačan
- ❖ U hrvatskome pravnom sustavu možemo ubrojiti: ustavno pravo, obiteljsko pravo, građansko pravo, trgovačko pravo i pravo društava, kazneno pravo, upravno pravo, radno pravo itd.

GRUPE PRAVA

- ❖ Pravne grupe obuhvaćaju više različitih pravnih grana te su stoga kao sustavne jedinice pravaveće od grane prava, a manje od sustava pozitivnog prava.
- ❖ Pravne grupe tradicionalno možemo podijeliti na: **materijalno i formalno (procesno) pravo, javno i privatno pravo, te unutrašnje (interno) i međunarodno pravo.**

1. Materijalno i formalno (procesno) pravo

- **Materijalno pravo** čine pravne norme koje propisuju zapovijedi, zabrane, ovlaštenja pravnih subjekata glede određenih pravnih odnosa te sankcije ako pravni subjekti ne postupe u skladu sa predmetnim normama (trgovačko pravo)
- **Procesno pravo** je pravna grupa koju čine pravne norme kojima se propisuje postupak pred nadležnim tijelima pred kojima pravni subjekti mogu ostvarivati svoja materijalna prava odnosno pred kojim se materijalno pravo može provoditi (građansko procesno pravo)

2. Javno i privatno pravo

- jedna od najspornijih podjela
- najzastupljenije suvremeno gledište razlikovanja javnoga i privatnoga prava počiva na kriteriju odnosa među pravnim subjektima u njihovim pravnim odnosima
- **Javno pravo** čine one pravne norme na osnovu kojih pravni subjekti stupaju u pravne odnose u kojima se jedan pravni subjekt nalazi u odnosu *podređenosti (subordinacije)* naspram drugog pravnog subjekta odnosno u kojima je jedan od pravnih subjekata bio prisilan ući u pravni odnos s drugim pravnim subjektom (država obvezuje građane porezima)
- **Privatno pravo** čine norme kojima se uređuju pravni odnosi u koje se pravni subjekti ulaze svojevrijedno te se u tim pravnim odnosima nalaze u odnosu *ravnopravnosti (koordiniranosti)*

3. Pravna grupa unutrašnjeg (internog) i međunarodnog prava

- **Unutrašnje ili interno pravo** činile bi sve pravne norme koje imaju pravnu snagu odnosno koje su pravno važeće na jednom državnom teritoriju
- **Međunarodno pravo** čine one pravne norme kojima se uređuju odnosi nastali između država, između država i međunarodnih organizacija te između država i pojedinaca (stranaca i njihovih državljana)
Međunarodno pravo dijeli se na međunarodno javno i međunarodno privatno pravo.
- **Međunarodno privatno pravo** je grana prava unutar pravnog sustava jedne države koja sadrži pravna pravila, načela i metode za rješavanje privatnopravnih situacija s međunarodnim obilježjima
- **Međunarodno javno pravo** sastoji se od više podgrana poput diplomatskog prava, prava mora, međunarodno ugovornog prava, ratnog i humanitarnog prava te prava međunarodnih organizacija

POZITIVNO PRAVO

- najveća jedinica pravnog sustava jedne države, a čine je sve važeće pravne norme kojima se reguliraju pojedini društveni odnosi
- podložno je promjenama jer pravne norme koje uređuju društvene odnose uvelike ovise o društvenim mijenama, obvezujući tako zakonodavca da postojeće pravne norme neprekidno mijenja, dopunjuje ili ukida odnosno da donosi nove prave norme i sustavno regulira novo nastale društvene odnose

PRAVO U OBJEKTIVNOM I PRAVO U SUBJEKTIVNOM SMISLU

- **Pravo u objektivnom smislu** je kao skup pravnih normi kojima se reguliraju određeni pravni odnosi među pravnim subjektima
- **Pravo u subjektivnom smislu** je skup ovlaštenja koja određenom pravnom subjektu u pravnom odnosu priznaju pravne norme; uvijek pripada određenom pravnom subjektu
- Da bi nositelj subjektivnog prava ostvario to pravo, mora postojati **zahtjev**-pravnom normom zajamčena mogućnost da se od drugoga zahtijeva određena radnja koja ujedno predstavlja i ostvarenje subjektivnog prava
- Primjer-pravo vlasništva u objektivnom smislu predstavlja sustav pravnih pravila kojima se reguliraju vlasničkopravni odnosi, dok u subjektivnom smislu predstavlja skup ovlaštenja koja vlasnik određene stvari ima u pogledu te stvari (posjedovanje, uporaba, korištenje, raspolaganje)

*Subjektivnom pravu s jedne strane, odgovara pravna obveza s druge strane.
Subjektivno pravo i pravna obveza predstavljaju lice i naličje pravnog odnosa.*

TRGOVAČKO PRAVO

- **grana pozitivnog prava čije pravne norme uređuju pravni položaj (status), pravne poslove i odgovornosti pravnih subjekata koji se bave trgovačkom i širom gospodarskom djelatnošću**
- izdvojilo u zasebnu granu prava iz grane građanskoga prava u razdoblju srednjeg vijeka za što je zaslužan intenzivan razvoj trgovine
- kako se mijenjaju trgovački odnosi, tako se mijenja i trgovačko pravo
- danas trgovačko pravo određuje položaj (status) sudionika u trgovačkom prometu, pravne poslove (ugovori) koje oni sklapaju u obavljanju svoje djelatnosti, pravne institute koji omogućuju i unapređuju provedbu trgovačkih poslova te institute poput stečaja i likvidacije, materijalnopravnu problematiku arbitraže, propise o zaštiti industrijskog vlasništva
- Postoje podgrane poput prava osiguranja, bankarskog prava, prava industrijskog vlasništva, transportnog prava (kopneni, pomorski, zračni i kombinirani – multimodalni prijevoz), prava dokumentarnog akreditiva itd.
- **Subjekti trgovačkog prava su trgovci, trgovci pojedinci te trgovačka društva**

RAZVOJ TRGOVAČKOG PRAVA

- Počinje tek uz razvoj srednjovjekovne *lex mercatorie*, iako zapise posebnih pravnih pravila o kupoprodaji, prijevozu, posredovanju, zajmu i sl. nalazimo već u Zakoniku babilonskog kralja Hamurabija
- U prvim antičkim kodifikacijama nailazimo na prva pravila o trgovini vezana uz bankarstvo i pomorsku trgovinu, no također bez naznaka za razvojem grane trgovačkog prava
- Rimsko pravo koje je preuzelo većinu instituta vezanih uz trgovačko pravo iz grčkog prava, također nije razvilo trgovačko pravo u zasebnu granu prava pa su se za potrebe uređenja trgovinskih pravnih odnosa primjenjivale odredbe rimskog građanskog prava.
- S procvatom prekomorske trgovine između mediteranskih gradova nastaje srednjovjekovno trgovačko pravo, tzv. *Lex mercatoria*, kao jedinstveno pravo trgovaca, a kojeg su uglavnom činili trgovački običaji kao pravo mjerodavno za uređenje tadašnje trgovine na cijelom europskom prostoru
- Stvaranjem nacionalnih država umanjuje se važnost *lex mercatorie*

- Daljnji razvitak trgovine potakli su vladare jakih nacionalnih država da cjelokupno državno područje i pravni sustav podvrgnu svom suverenitetu stvarajući prve kodifikacije trgovačkoga prava
- ❖ Najpoznatije kodifikacije trgovačkoga prava su **francuski Trgovački zakonik (Code de commerce) iz 1807. Godine** te **njemački trgovački zakonik (Handelsgesetzbuch) iz 1897. Godine**
- Javlja se zasebno kodificiranje trgovačkog prava u trgovačkim zakonicima i zasebno kodificiranje građanskog prava u građanskim zakonicima → dualizam normiranja
- U Hrvatskoj se trgovačko pravo, u razdoblju do drugog svjetskog rata razvijalo ovisno o razvoju pravnih područja na koja je područje Hrvatske bilo podijeljeno, a u skladu sa skladu državnopravnim podjelom prije postanka Kraljevine Jugoslavije
- Pa je važio hrvatski **Trgovački zakon iz 1875. Godine**, dok je u Dalmaciji bio na snazi **austrijski Opći trgovinski zakon iz 1862. Godine**.
- 19.st. → *Code de Commerce* 1807.g., *Trgovački zakonik* iz 1875.g., *Zakon o ugovoru o osiguranju* iz 1917.g.
- Nakon francuskog osvajanja Istre, Dalmacije i Dubrovnika, na ta je područja uvedeno francusko zakonodavstvo pa time i *Code de commerce* (uzor svima)
- Stvaranjem druge Jugoslavije (1945.-1991.) većina proizvodnih sredstava i sva bogatstva pretvorena su u državno vlasništvo, te je stvorena tzv. Socijalistička država; uveden je unitarni sustav te je stvoren socijalistički privredni sektor i državna privredna poduzeća
- Sve se to promijenilo 1990.godine

PRAVNE GRANE POVEZANE S TRGOVAČKIM PRAVOM

TRGOVAČKO PRAVO I USTAVNO PRAVO

- Ustavno pravo je grana prava u kojoj su sadržane najviše norme državnopravnog poretka.
- Tako se Ustavom jamče temeljna gospodarska prava koja predstavljaju izvor trgovačkog prava; jamče se poduzetnička i tržišna sloboda kao temelj gospodarskog ustroja RH
- propisuje se da država osigurava svim poduzetnicima jednak pravni položaj na tržištu, zabranjena je zlouporaba monopolskog položaja
- država je obvezna poticati gospodarski napredak i socijalno blagostanje građana te brinuti se za gospodarski razvitak svih svojih krajeva itd.

TRGOVAČKO PRAVO I GRAĐANSKO PRAVO

- Građanskim pravom se reguliraju odnosi građana vezano uz imovinu te pravne poslove vezane imovinsku razmjenu dobara i usluga (ugovori) → reguliranje prometa dobara
- iz grane građanskog prava izdvojila se nova pravna grana trgovačko pravo
- Građansko i trgovačko pravo u biti uređuju istu vrstu odnosa (imovinskopravne odnose) samo s gledišta drugih subjekata, pa se stoga može reći da se građansko pravo prema trgovačkom pravu odnosi kao opće prema posebnom

TRGOVAČKO PRAVO I RADNO PRAVO

- Danas radno pravo čini skup pravnih propisa kojima se uređuje zasnivanje i prestanak radnog odnosa, zaštita osoba u radnom odnosu, prava i obveze iz radnog odnosa itd.
- U području radnog prava naročito su nam važni i autonomni pravni akati koje dogovaraju radnici i poslodavci poput individualnih i kolektivnih ugovora o radu te različitih pravilnika kojima oni uređuju svoje međusobne odnose

TRGOVAČKO PRAVO I GOSPODARSKO PRAVO

- Uz trgovačko pravo u modernim se zakonodavstvima počelo razvijati i gospodarsko (privredno) pravo
- u Republici Hrvatskoj se naziv gospodarsko (privredno) pravo dugi niz godina upotrebljavao kao sinonim za trgovačko se pravo
- Razvitak gospodarskog prava možemo pratiti od vremena nakon Prvog svjetskog rata, a kada su države nakon ratnih razaranja obnavljajući svoje gospodarstvo donosile brojne propise kojima su poticale gospodarske odnose poput propisa o uređenju cijena, o vanjskoj trgovini, nedopuštenoj tržišnoj utakmici itd..
- cilj i svrha gospodarskog prava isključivo javnopravne prirode, jer se u okviru istog donose pravna pravila koja su usmjerena na poticanje gospodarstva s ciljem ostvarenja općeg dobra

IZVORI TRGOVAČKOG PRAVA

- obuhvaćaju sve one čimbenike koji stvaraju trgovačko pravo kao i oblike preko kojih dobivamo spoznaju o toj grani prava
- **Redoslijed primjene pojedinih pravnih normi:**
 1. prisilni propisi,
 2. izričita ugovorna utanačenja (posebna ugovorne pogodbe),
 3. tipizirana ugovorna utanačenja (opći uvjeti ugovora, odnosno formularno pravo),
 4. praksa ustanovljena među ugovornim stranama i trgovački običaji,
 5. dispozitivni propisi,
 6. sudska i arbitražna praksa,
 7. pravna znanost.
- S obzirom na donositelja pravnih normi razlikuju se **državni izvori trgovačkog prava** (Ustav, zakon, podzakonski propisi) i **autonomni izvori prava** (formularno pravo, običaji i sl.).
- **Neizravni izvori trgovačkog prava**-Sudska i arbitražna praksa,pravna znanost

DRŽAVNI IZVORI TRGOVAČKOG PRAVA

- opći pravni akti kojima se uređuje materija koja je od značaja za državu pa ih stoga i donosi zakonodavno tijelo u propisanom postupku
 - Ustav i temeljni zakoni poput ZOO i ZTD
 - Državni izvori prava reguliraju trgovačke odnose **prisilnim propisima (normama)** i **dispozitivnim propisima (normama)** koje s obzirom na privatnopravni karakter trgovačkog prava prevladavaju
6. **Ustav Republike Hrvatske**
- jedinstveni opći pravni akt u kojemu su sakupljene sve temeljne pravne norme kojima se uređuje politički i pravni sustav države
 - kao ustavnopravna norma navodi poduzetnička i tržišna sloboda kao temelj gospodarskog ustroja Republike Hrvatske
 - jamči jednak pravni položaj poduzetnika na tržištu, zabranjuje se zlouporaba monopolskog položaja određenog zakonom, potiče se gospodarski napredak, štite se prava stečena ulaganjem kapitala

6. **Zakon o obveznim odnosima ZOO**

- *opći zakon kojima se reguliraju pitanja vezana uz uređenje obveznih odnosa*
- podijeljen je na opći i posebni dio
- U općem dijelu normirana su opća načela obveznog prava, sudionici obveznih odnosa, nastanak, vrste i učinci obveznih odnosa kao i promjene u obveznim odnosima
- Posebni dio regulira ugovorne odnose uređujući opća pitanja ugovora poput sklapanja, zastupanja, tumačenja, nevaljanosti te učinaka ugovora ,te izvanugovorni odnosi (prouzročenje štete, stjecanje bez osnove, poslovodstvo bez naloga, javno obećanje nagrade te vrijednosni papiri)
- ZOO počiva na tzv. **Monističkoj koncepciji pravnog reguliranja ugovornih odnosa**- on je jedinstveni pravni izvor za uređenje ugovornih odnosa trgovačkog i građanskog prava

6. **Zakon o trgovačkim društvima ZTD**

- temeljni pravni izvor trgovačkog statusnog prava
- jedan od temeljnih propisa za pravno uređenje odnosa u gospodarstvu
- na njega se nadovezuju brojni drugi zakoni, no njegova primjena ovisi o brojnim zakonima
- Pravnim pravilima ZTD-a regulirana su pitanja zajednička svim trgovačkim društvima, djelovanje trgovačkih društava prema trećima, kao i pitanja kojima se za svaki oblik trgovačkog društva regulira nastanak, odnosi među članovima i prema trećima, unutrašnji ustroj, upravljanje te prestanak

AUTONOMNO TRGOVAČKO PRAVO

- nije formalnopravni, državni izvor prava već je društveni izvor prava
- stvaraju ga trgovci kojima je to pravo i namijenjeno, u granicama dopuštenim prisilnim propisima
- javlja se u obliku poslovnih običaja, uzanci te različitih oblika formularnog prava
- **Trgovački ugovori**= ugovori što ih sklapaju trgovci među sobom u obavljanju djelatnosti koje čine predmet poslovanja barem jednoga od njih ili su u vezi s obavljanjem tih djelatnosti

6. **Trgovački običaji i praksa koju su trgovci međusobno razvili**

- **Trgovački običaji**=ponašanja ugovornih stranaka iz trgovačkih ugovora koja su se tijekom dugog niza godina ustalila i uobličila
- Postupanje pravnih subjekata u poslovnoj praksi ima pravno svojstvo običaja kad je ono prema opće prihvaćenu stajalištu razborito i opće poznato→ njihova primjena je redovita, raširena i očekivana
- običaji se primjenjuju glede onih pitanja koja nisu posebno riješena ugovorom te imaju prednost pred dispozitivnim propisima
- Praksa koju su trgovci međusobno razvili (**course of dealing**) ima značaj pravnog izvora samo među konkretnim ugovarateljima, koji su takovu praksu razvili
- **Trgovačka praksa**= ponašanje koje suugovaratelji redovito ponavljaju pri sklapanju određenih ugovora i koje se stoga primjenjuje i na njihove buduće ugovore
- Praksa koju su trgovci međusobno razvili dolazi do primjene ispred dispozitivnih propisa, ali i ispred trgovačkih običaja, budući je odnos međusobno razvijene prakse i trgovačkih običaja, odnos posebnog i općeg.

6. **Uzance**

- trgovački (poslovni) običaji kodificirani od strane ovlaštenih tijela poput poslovnih udruženja, komora, burzi, trgovačkih luka i sl
- imaju prednost pred dispozitivnim propisima, no nikako ne smiju biti u suprotnosti sa kogentnim propisima, dakle, ustavnim načelima, prisilnim propisima i moralom društva
- Uzance mogu biti opće i posebne
- **Opće uzance** primjenjuju se i zajedničke su za sve sudionike prometa robom u gospodarstvu
- najpoznatije- Opće uzance za promet robom iz 1954. Godine donesene od strane Državne arbitraže → opće(zajedničke svim granama prometa robom), jedinstvene(primjenjuju se na cijelom državnom području) i potpune (sadrže pravila obveznog prava te djeluju kao jedinstveni regulativi) uzance
- **Posebne uzance** za razliku od općih uzanci predstavljaju trgovačke običaje koji se odnose na neku užu, specifičnu gospodarsku djelatnost ili određenu robu
- Posebne uzance ovlaštena je utvrđivati Hrvatska gospodarska komora (HGK), te se objavljuju u Narodnim novinama

6. **Formularno pravo**

- razvilo se u pravnom prometu kao posljedica pojave velikoga broja poslovnih uvjeta tiskanih na posebnim obrascima, koji su unaprijed poput ponuda upućivani stankama u cilju sklapanja ugovora
- osnovna svrha je pojednostavljivanje poslovanja te izbjegavanje dugih pregovora
- postoje opći uvjeti poslovanja, tipski te adhezijski ugovori

Opći uvjeti poslovanja

- niz odredaba koje reguliraju odnose iz ugovora određujući unaprijed, poput zakona, sadržaj samog ugovora; sastavni dio ugovora
- čine jednostrani popis ugovornih odredbi (klauzula) ili ugovorni obrazac koji se upotrebljava u redovitom poslovanju pri sklapanju ugovora
- Prvobitno su izraz volje jedne ugovorne strane, smatra se da ih prihvatom druga ugovorna strana konstitutivno i dragovoljno čini sadržajem ugovora pod uvjetom da je na vrijeme bila upoznata s njihovim sadržajem
- Od njih je moguće odstupiti u posebnim pogodbama ugovora, u kojem će slučaju vrijediti posebne ugovorne pogodbe koje sadržava ugovor

Tipski (standardni) ugovori

- ugovori kod kojih jedna od budućih ugovornih strana predlaže drugoj sklapanje ugovora na način da joj predočuje unaprijed pripremljeni nacrt ugovora
- Predočenje nacrta budućeg ugovora =predočenje ponude ugovora
- Ponuditelj takvog nacrta ugovora dopušta pregovaranje o sadržaju predloženog ugovora te odstupanje od predloženog formulara

Adhezijski ugovori

- ugovori u kojem jedna od budućih ugovornih strana (ponuditelj) veže sklapanje ugovora uz prihvaćanje svih uvjeta sadržanih u formularu koji predlaže i ne pristaje ni na kakvu izmjenu po principu *take it or leave it*
- ponudeni može u cijelosti prihvatiti ili odbiti-nema pregovaranja (pr.prijevoz robe)

Klauzule (termini)

- dio formularnog prava čije su odredbe tipizirane; često su sažetak nekog posebno formuliranog teksta
- Izrađuju ih pojedina udruženja trgovaca, međudržavne agencije i sl

- Klausule postaju sastavni dio ugovora **samo ukoliko se ugovorne strane u ugovoru na njih pozivaju**
- Raširena je upotreba INCOTERMS klauzula koje je donijela Međunarodna trgovačka komora 1936. U Parizu → jedinstveno tumačenje termina koji se pojavljuju pri prodaji robe

SUDSKA I ARBITRAŽNA PRAKSA

- neizravan izvor prava
- neposredno primjenjuju pravna pravila raznih izvora prava pa ona tumači, a ne stvara pravo
- **Sudska praksa**= donošenje više suglasnih presuda od strane istog suda o istomu pravnom pitanju na temelju kojih se ustanovljuje opće obvezna pravna norma
- postoji razlika između zemalja koje pripadaju anglosaksonskom pravnom krugu (tzv. **Common law sustavi**) i zemalja koje pripadaju kontinentalnom europskomu pravnom krugu (tzv. **Civil law sustavi**)
- sudovi *common law* sustava formiraju pravna pravila (tzv. *Case law*) snagom svojih odluka koje imaju pravno značenje presedana → sudovi nižeg ranga vezani su odlukama sudova višeg ranga ako konkretno činjenično stanje odgovara onom iz precedentnog slučaja (tzv. *The Binding Rule of Precedent*)
- Sudovi kontinentalnih europskih pravnih sustava gore to ovlaštenje nemaju → sude na temelju ustava i zakona te nisu pri donošenju odluka vezani pravnim shvaćanjima suda višeg ranga pa niti svojim prijašnjim pravnim shvaćanjima
- važna je **uloga Vrhovnog suda** pri donošenju pravnog shvaćanja o jedinstvenoj primjeni zakona, a pravno shvaćanje Vrhovnog suda obvezatno je za sudove u svim postupcima na koje se to pravno shvaćanje odnosi

PRAVNA ZNANOST

- Pravna znanost ne ubraja se u formalno pravna vrela već djeluje na sud snagom svoje uvjerljivosti
- sudovi pri donošenju odluka nisu vezani stajalištima pravne doktrine te se pridonošenju odluka ne mogu pozivati na stajalište pravne doktrine, pravna znanost može posredno utjecati na donošenje sudskih odluka (kritičke studije, prijedlozi zakonodavcu)

OSTALI IZVORI TRGOVAČKOG PRAVA

6. **Akti tijela s javnim ovlaštenjima**

- donose ih ovlaštene gospodarske organizacije, njihove udruge ili druga tijela, u pravilu na osnovi smjernica države koja je i ovlaštena provoditi nadzor nad radom tijela s javnim ovlastima
- pravne norme akata tijela s javnim ovlastima opće su obvezatne za sve pravne subjekte u određenoj grani gospodarstva u okviru čije oblasti djeluje tijelo koje ih je donijelo
- njima se u pravilu popunjavaju pravne praznine u zakonima kojima se reguliraju gospodarski odnosi ili se reguliraju određena pitanja

6. **Statuti i društveni ugovori**

- pravni akti kojima se uređuju pitanja od iznimne važnosti za organizaciju te rad pojedine pravne osobe odnosno trgovačkog društva; temeljni akti svake pravne osobe
- svi drugi akti te pravne osobe moraju biti s njima u skladu
- autonomni izvor prava

TRGOVAČKO UGOVORNO PRAVO

- ❖ Najčešći društveni odnosi u koje pravni subjekti ulaze jesu odnosi koji imaju gospodarsko – prometno značenje → ulaze s ciljem razmjene određenih dobara i usluga, a kako bi zadovoljili različite životne potrebe
- ❖ Temelj razmjene dobara i usluga predstavljaju pravni poslovi, osobito ugovori
- ❖ **Pravni posao**= očitovanje volje pravnog subjekta koje je usmjereno na postizanje određenih pravnih učinaka – postanak, promjena i prestanak pravnog odnosa
- ❖ mogu biti **jednostrani** (unilateralni), dakle oni koji nastaju očitovanjem volje samo jednog subjekta ili **dvostrani** (bilateralni) ili **višestrani** (multilateralni)
- ❖ **Ugovor**= dvostrani ili višestrani pravni posao, koji nastaje suglasnim očitovanjem volje dvaju ili više pravnih subjekata i koji kao takav proizvodi određene pravne učinke
- ❖ Pravni subjekti su sudionici obveznopравnih odnosa, a mogu biti fizičke i pravne osobe

UGOVOR KAO TEMELJ OBVEZNOPRAVNOG ODNOSA

- obveznopравni (obligacijski) ugovori-njihovi pravni učinci su usmjereni na nastanak, promjenu i prestanak obveznopравnih odnosa.
- **Obveznopравni ugovori**= dvostrani pravni poslovi kojim se jedna ugovorna strana, obvezuje drugoj ugovornoj strani izvršiti određenu činidbu
- U obveznopравnom odnosu, **obveza jedne strane (dug)**, uvijek odgovara **subjektivnom pravu druge strane (tražbina)**
- Sudionici obveznopравnog odnosa nazivaju se **dužnik i vjerovnik**

Činidba

- Predmet obveznopравnog odnosa
- svaka pozitivna ili negativna ljudska radnja koju je jedan pravni subjekt (dužnik) obavezan učiniti drugoj ugovornoj strani (vjerovniku), a na temelju obveznog odnosa
- Izvršenjem činidbe dužnik se oslobađa svoje obveze, a vjerovnik ostvaruje svoje subjektivno pravo → prestaje obveznopравni odnos
- **Da bi činidba bila činidba mora biti ljudska radnja, imati imovinski karakter te biti moguće, pravno dopuštene, određene ili barem odredive**
- **Dopuštena**- mora biti ljudska radnja odnosno mora potjecati od očitovanja ljudske volje
- **Imovinski karakter**- usmjerena na postizanje određenih pravnih posljedica koje se odražavaju posredno ili neposredno na imovinskoj masi pravnih subjekata koji sudjeluju u obveznim odnosima
- **Moguća**- njezina objektivna mogućnost, odnosno da se može ispuniti (u suprotnom nevaljana)
- **Dopuštena**- njezin se sadržaj ne smije protiviti Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima te moralu društva
- **Određena**- mora biti točno označena dužnikova obveza te ovlaštenje vjerovnika
- Ukoliko činidba nije određena ona mora biti barem **odrediva** odnosno mora postojati mogućnost da se odredi iz sadržaja samog pravnog posla ili se može ostaviti trećoj osobi da je odredi (u suprotnom ništeta)
- Može se sastojati u **davanju (dare)** {obveza dužnika da pribavi vjerovniku pravo vlasništva} i **činjenju (facere)** {činidba rada koja se može očitovati kao funkcija rada} kao *pozitivnim ljudskim radnjama* te u **propuštanju (non facere)** {neispunjavanje radnje} i **trpljenju (pati)** kao *negativnim ljudskim radnjama*

Djelovanje obveznopравnih odnosa

- obvezni odnosi proizvode pravne učinke samo prema strankama iz tog odnosa (**inter partes**)
- Pravni subjekti ulazeći u obvezne odnose stječu prava i/ili preuzimaju obveze
- Treći niti stječu prava niti im se nameću obveze
- Iznimno, pojedini obvezni odnos imati će pravni učinak i prema trećima u slučaju kada je to izričito je ugovorom određeno (tzv. Ugovori u korist trećih)

Ugovorne i izvanugovorne obveze

- Obvezni odnosi javljaju se u obliku ugovornih te izvanugovornih odnosa
- **Ugovorni odnosi** nastaju *očitovanjima volje* dviju strana, koja su usmjerena na postizanje pravnih učinaka u skladu sa odredbama Ustava, prisilnih propisa te morala društva.
- Sklapanjem ugovora stranke zasnivaju međusobne obveze i prava na području obveznog prava
- U njima je maksimalno izraženo načelo dispozitivnosti obveznog prava (sve je na volji stranaka)
- **Izvanugovorni odnosi** jesu oni obvezni odnosi za čiji postanak nije mjerodavno suglasno očitovanje volje njihovih sudionika nego ispunjenje određenih činjenica na osnovi kojih pravo veže postanak obveznog odnosa
- svrha im je zaštita postojećih pravnih odnosa pa se njima ne stvaraju novi pravni odnosi
- Temelji izvanugovornih obveznopравnih odnosa su: prouzročenje štete, stjecanje bez osnove, poslovodstvo bez naloga, javno obećanje nagrade te vrijednosni papiri.

TIPOLOGIJA UGOVORA

6. Imenovani (nominantni) i neimenovani (inominantni) ugovori

- Kriterij klasifikacije je postojanje odnosno nepostojanje njihove regulacije u propisima.
- **Nominantni ugovori** = ugovori čiji su sadržaj, oblik i pravni učinci regulirani propisima pozitivnog prava; toliko su ustaljeni u pravnom prometu da ih je zakonodavac odlučio regulirati---kupoprodaja, zakup, zajam itd.
- **Inominantni ugovori** = oni koji nisu pravno regulirani propisima; stranke su pri tome vezane jedino Ustavom, prisilnim propisima i moralom društva
- Inominantne ugovore moguće je podijeliti na **tipične** (rašireni toliko da su dobili naziv; joint-venture) i **atipične** (nisu sadržajno ustaljeni; ugovori po mjeri) **ugovore**

6. Konsenzualni i realni ugovori

- ravna se prema kriteriju perfekcije ugovora odnosno trenutka u kojemu je ugovor sklopljen
- **Konsenzualni ugovori** = oni koji nastaju kada se ugovorne strane usuglase o bitnim sastojcima ugovora, dakle u trenutku kada dođe do sporazuma.
- Taj će trenutak u pravilu biti kada ponuđeni prihvati ponudu
- **Realni ugovori** = oni ugovori koji nastaju predajom stvari
- Prema ZOO-u jedini realan ugovor je **ugovor o posudbi te svaki realan ugovor koji je sklopljen u režimu kapare**

6. Dvostrano obvezni i jednostrano obvezni ugovori

- Preuzima li ugovornu obvezu samo jedna strana ili obje.
- **Jednostrano obvezni ugovori** = oni kojima se samo jedna strana obvezuje izvršiti drugoj određenu činidbu → jedna ugovorna strana samo vjerovnik, a druga strana samo dužnik.

B.O.T. (Build-Operate-Transfer) je ugovor kojim privatni investitor od države dobiva koncesiju za izgradnju i vremenski ograničeno upravljanje određenim postrojenjem (elektrana, luka, cesta i sl.), a nakon tog vremena vlasništvo nad tim postrojenjem prenosi na državu.

- **Dvostrano obvezni ugovori** = ugovorima kod kojih obje ugovorne strane preuzimaju ugovorne obveze pa se i jedna i druga strana istovremeno javljaju i kao vjerovnik i kao dužnik → ugovor o kupoprodaji
 - Poseban tip dvostranih ugovora su **sinalagmatični (recipročni) ugovori** u kojima se suugovaratelji obvezuju recipročno, odnosno zauzvrat obvezivanju druge strane
6. **Naplatni (onerozni) i besplatni (lukrativni) ugovori**
- Kod **naplatnih ugovora** se za činidbu daje neka **protučinidba**, pri čemu nije važno da se ona sastoji u novcu
 - **Besplatni ugovori** su oni kod kojih se za činidbu ne daje protučinidba (darovanje)
 - U pravilu će *jednostrano obvezni ugovori biti besplatni*, dok će *dvostrano obvezni ugovori biti naplatni* (iznimka- ugovor o zajmu i ugovor o nalogu)

5. Formalni i neformalni ugovori

- **Formalni ugovori**=oni za koje je propisan određeni oblik, bilo propisom, bilo voljom stranaka (to je uvjet njihove valjanosti *forma ex lege*) → pisani oblik, javni bilježnik
- *Forma ex contractu*- ako su stranke ugovorile određeni oblik samo da osiguraju dokaz svoga ugovora ili postizanje nekog drugog cilja, ugovor je sklopljen kada je postignuta suglasnost o njegovu sadržaju, a za ugovaratelje je u isto vrijeme nastala obveza da ugovoru dadu ugovoreni oblik
- **Neformalni ugovori**=oni za koje zakon ne predviđa određeni oblik, niti stranke ne čine ugovor zavisnim od određenog oblika

6. Građanski, trgovački i potrošački ugovori

- ovisiti će o tome tko su ugovorne strane
- **Građanski ugovori**=uvijek kada s obzirom na svojstva suugovaratelja zakon ne propisuje da se radi o kojoj drugoj kategoriji ugovora; oni koje sklapaju dva subjekta izvan granica gospodarske djelatnosti (kupnja rabljenog vozila od fizičke osobe)
- **Trgovački ugovori**=ugovori što ih sklapaju trgovci među sobom u obavljanju djelatnosti koje čine predmet poslovanja barem jednoga od njih ili su u vezi s obavljanjem te djelatnosti (kupnja motornih vozila)
- **Potrošački ugovor**=ugovor koji fizička osoba kao kupac sklapa izvan svoje gospodarske ili profesionalne djelatnosti s fizičkom ili pravnom osobom koja kao prodavatelj djeluje u okviru svoje gospodarske ili profesionalne djelatnosti
- Kao **primjer** razlikovanja ovih triju kategorija ugovora mogu poslužiti odredbe ZOO-a o obvezi kupca na obavijest o vidljivim materijalnim nedostacima koja se mora dati prodavatelju: (a) kod građanskopravnog ugovora **u roku od 8 dana**, (b) kod trgovačkih ugovora **bez odgađanja**, (c) kod potrošačkih ugovora **u roku od 2 mjeseca**

TEMELJNA NAČELA UGOVORNOG PRAVA

1. Načelo ugovorne slobode (autonomije)

- slobodno uređivanje obveznih odnosa od strane njegovih sudionika
- sudionici u pravnom prometu slobodno uređuju obvezne odnose sukladno vlastitoj volji, poštujući granice postavljene odredbama Ustava Republike Hrvatske, prisilnih propisa i morala društva
- Sadržaj ovoga načela proizašao je iz dispozitivnog karaktera reguliranja obveznopравnih odnosa

2. Načelo ispunjenja ugovorne obveze

- Dužnost ispunjenja ugovorne obveze, *pacta sunt servanda*
- Sudionik u obveznopравnom odnosu dužan je ispuniti svoju obvezu i odgovara za njezino ispunjenje cijelom svojom imovinom
- Dužnik je dužan ispuniti svoju obvezu savjesno u svemu kako ona glasi

6. **Načelo savjesnosti i poštenja (bona fides)**

- dužnost pridržavanja načela od strane svih sudionika obveznih odnosa pri zasnivanju te ostvarivanju prava i obveza iz tih odnosa
- sudu mora pojam i sadržaj načela konkretizirati u svakom pojedinom slučaju

6. **Načelo ravnopravnosti i jednake vrijednosti činidaba**

- propisuje obvezu ravnopravnosti svih pravnih subjekata koji sudjeluju u obveznim odnosima → pravni subjekti ne zasnivaju obvezne odnose na način da je jedan pravni subjekt subordiniran (podređen) drugome pravnome subjektu
- pri sklapanju naplatnih pravnih poslova polaze od jednake vrijednosti uzajamnih činidaba, pravni subjekti moraju imati na umu da obveze moraju biti ekvivalentne po vrijednosti

5. **Načelo dužne pažnje**

- Ugovorne su strane u ispunjavanju svoje ugovorne obveze dužne postupati pažnjom koja se od njih zahtijeva u odgovarajućoj vrsti obveznih odnosa
- **Standard dobrog domaćina** zahtijeva ponašanje prosječno pozornog čovjeka određene sredine u obavljanju određenih poslova i ono je mjerilo za utvrđivanje ponašanja ugovorne strane
- **Standard dobrog gospodarstvenika** odnosio bi se na osobe koje sklapaju ugovore u sklopu svoje gospodarske djelatnosti, a predstavlja stupanj pažnje koju uredan trgovac posvećuje pri obavljanju svoje djelatnosti
- Sudionik u obveznom odnosu dužan je u obavljanju svoje profesionalne djelatnosti postupati s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima –**pažnja dobrog stručnjaka**
- Ako je između činidaba ugovornih strana u dvostrano obveznom ugovoru postojao u vrijeme sklapanja očiti nerazmjer, oštećena strana može zahtijevati **poništaj** ugovora ako za pravu vrijednost tada nije znala niti je morala znati
- **Ništetan** je ugovor kojim netko, koristeći se stanjem nužde ili teškim materijalnim stanjem drugog, njegovim nedovoljnim iskustvom, lakomislenošću ili zavisnošću, ugovori za sebe ili za nekog trećega korist koja je u očitom nerazmjeru s onim što je on drugom dao ili učinio, ili se obvezao dati ili učiniti

6. **Načelo primjene običaja i prakse**

- zahtijeva da trgovci u obveznim odnosima među sobom primjenjuju trgovačke običaje čiju su primjenu ugovorili te praksu koju su međusobno razvili, kao i trgovačke običaje koje redovito primjenjuju u obveznim odnosima, a nisu izrijeком ili prešutno isključili njihovu primjenu
- Za trgovce kao posebnu kategoriju pravnih subjekata opravdano se smatra da poznaju trgovačke običaje te da žele njihovu primjenu, pa njihovo neznanje o postojanju i/ ili sadržaju trgovačkog običaja ne isključuje njihovu primjenu, što trgovačkim običajima daje obilježje objektivnog prava
- Pravnu praksu razvijaju pojedini pravni subjekti u konkretnom odnosu i često puta je različit od trgovačkih običaja

SKLAPANJE UGOVORA

- Da bi ugovor nastao, očitovanje volja ugovornih strana mora biti suglasno – one se moraju usuglasiti o minimalnom sadržaju ugovora, odnosno o bitnim sastojcima ugovora
- Pod **bitnim sastojcima** ugovora podrazumijeva se onaj minimalan sadržaj ugovora bez kojega taj određeni ugovor ne bi mogao postojati, a koji su određeni prirodom posla ili voljom stranaka
- Da bi se postigla suglasnost volja glede bitnih sastojaka ugovora, važno je da se očitovanja ugovornih strana spoje te da su istovjetna → **Konstitutivni elementi ugovora** s aspekta očitovanja volje nazivaju **ponuda i prihvata**
- Ugovorne strane su prilikom sklapanja ugovora u pravilu potpuno autonomne pri čemu su jedino ograničene Ustavom, prisilnim propisima i moralom društva

PREGOVORI

- Sklapanju ugovora prethode pregovori
- Kod adhezijskih ugovora do preovora ne dolazi- nisu moguće izmjene
- Svrha pregovora- suglasnost volje, tj. točka na liniji međusobnih prava i obveza u kojoj će interesi obiju ugovornih strana biti zadovoljeni
- **Pregovori ne obavezuju!**- stranke nisu dužne sklopiti ugovor
- Dužnost svake stranke je da pristupi pregovorima u skladu s načelom savjesnosti i poštenja, u suprotnom dolazi do *culpa in contrahendo*, te će odgovarati drugoj strani za štetu
- **Dužnost čuvanja poslovne tajne**- ako je jedna strana u pregovorima dala drugoj strani povjerljive obavijesti ili je omogućila da dođe do njih, druga ih strana ne smije učiniti dostupnim trećima ili ih koristiti za svoje interese (moguća naknada štete)
- svaka strana snosi svoje troškove, a zajedničke troškove snose na jednake dijelove

PONUDA

- prijedlog za sklapanje ugovora učinjen određenoj osobi koji sadrži sve bitne sastojke ugovora → jednostrani pravni posao, postoji volja za vezanjem
- **opća ponuda**- izjava volje koja sadrži sve sastojke kao i ponuda s tom razlikom da nije upućena određenoj osobi, već neodređenom broju osoba (izlaganje robe s naznakom cijene)
- **poziv da se učini ponuda**- radnje koje predstavljaju inicijativu da se učini ponuda pod određenim uvjetima; nema volje za vezanošću; pošiljatelj takvih poziva odgovoran je za štetu koju bi pretrpio ponuditelj ako nije prihvatio ponudu (slanje kataloga, cjenika, tarifa i drugih obavijesti te oglasi dani u tisku, lecima, radiom, televizijom, elektroničkim putem i sl.)

Učinci ponude

- Ponuditelj je vezan ponudom osim ako je svoju obvezu da održi ponudu isključio ili to isključenje proizlazi iz okolnosti posla → jednom kada ponuda počne djelovati ponuditelj više ne može otkloniti sklapanje ugovora, odnosno da je **ponuda neopoziva**
- Ponuda bi se mogla opozvati jedino kada je ponuditelj u samoj ponudi isključio svoju obvezu da održi ponudu ili ako to isključenje proizlazi iz okolnosti posla (do trenutka u kojemu je ponuđeni otposlao prihvata ponude)
- Može se povući samo ako je ponuđeni primio izjavu o povlačenju prije primitka ponude ili istodobno s njom (moguće samo od trenutka kada je ponuđeni primio ponudu)
- **Ponuda vezuje ponuditelja od trenutka** kada ona prispje ponuđenom → već napisana ponuda pa i ona koja je otposlana primaatelju, ne obvezuje ponuditelja ako je ponuđeni nije zaprimio
- **Ponuda vezuje ponuditelja do trenutka** kada istekne rok koji će dogovoren → od naznačenog datuma u pismu, a ako pismo nije datirano od dana kada je pismo dano pošti

- **Ako u ponudi nije određen rok za njen prihvata** valja razlikovati situacije u kojima je takva ponuda učinjena nazočnoj osobi od situacija u kojima je ponuda učinjena odsutnim osobama (osobe koje nemaju izravnu i neposrednu komunikaciju)
- **Ponuda učinjena nazočnoj osobi** obvezuje ponuditelja vrlo kratko – ona će se smatrati odbijenom ako nije prihvaćena bez odgađanja
- **Ponuda učinjena odsutnoj osobi** u kojoj nije određen rok za prihvata obvezuje ponuditelja za vrijeme koje je redovito potrebno da ponuda stigne ponuđenome, da je on razmotri, o njoj odluči i da odgovor o prihvaćanju stigne ponuditelju

Oblik ponude

- Može se izjaviti riječima, uobičajenim znacima ili drugim ponašanjem iz kojega se sa sigurnošću može zaključiti o njezinu postojanju, sadržaju i identitetu davatelja izjave
- Ako zakon zahtjeva sklopiti će se u posebnom obliku

PRIHVAT PONUDE

- Može se očitovati pozitivno na način da je prihvati ili negativno na način da je odbije
- jednostrani pravni posao kojim se ponuđeni pozitivno očituje na zaprimljenu ponudu
- Ako prihvati samo djelomično, to se ne smatra prihvatom već protuponudom
- zakašnjeli prihvata se ne smatra prihvatom već novom ponudom od strane ponuđenog
- ako je prihvata pravodobno otposlana ponuditelju, a ovaj ga je zaprimio nakon isteka roka za prihvata, te je ponuditelj znao ili morao znati da je prihvata pravodobno otposlana, ugovor će biti sklopljen, osim ako ponuditelj bez odgađanja pošalje obavijest ponuđenome

Učinci prihvata

- prihvata u trenutku kada počinje pravno djelovati stvara ugovorni odnos
- ponuda i prihvata prestaju biti zasebni jednostrani pravni poslovi te zajedno čine dvostrani pravni posao, odnosno ugovor
- Prihvata se može povući samo ako ponuditelj primi izjavu o povlačenju prije izjave o prihvatu o prihvatu ili istodobno s njome

Oblik prihvata

- Prihvata je moguće dati bilo riječima, uobičajenim znacima ili konkludentnim radnjama
- Prihvatom se smatra i kada ponuđeni pošalje stvar ili plati cijenu te kada izvrši kakvu drugu radnju koja se na može smatrati izjavom o prihvatu
- Iznimku predstavljaju ugovori za čije sklapanje zakon zahtjeva poseban oblik – da bi takav ugovor bio sklopljen prihvata mora biti učinjen u obliku koji zakon propisuje za ugovor koji se sklapa U suprotnom će prihvata biti nevaljan te neće proizvoditi pravne učinke, pa ugovor neće biti sklopljen.
- *qui tacet non consentire videtur* → šutnja ponuđenoga ne znači prihvata ponude
- **Zakon predviđa dva slučaja u kojima će se šutnja tretirati kao prihvata ponude:**
 1. kada ponuđeni stoji u stalnoj poslovnoj vezi s ponuditeljem glede određene robe, smatra se da je prihvatio ponudu koja se odnosi na takvu robu ako je nije odmah ili u ostavljenom roku odbio;
 2. osoba koja se ponudila drugom da izvršava njegove naloge za obavljanje određenih poslova, a i osoba u čiju poslovnu djelatnost spada obavljanje takvih naloga, dužna je izvršiti dobiveni nalog ako ga nije odmah odbila

TRENUTAK SKLAPANJA (PERFEKCIJA) UGOVORA

Perfekcija konsenzualnih ugovora

- Od tog trenutka ugovor proizvodi pravne učinke, počinju teći rokovi, nastaju prava i obveze koje su ugovorne strane dužne poštivati

- postoji više teorija koje pokušavaju odrediti relevantan trenutak u kojemu su se stranke usuglasile o bitnim sastojcima ugovora
- Prema **teoriji očitovanja** ugovor se smatra sklopljenim u trenutku kada je ponuđeni s vanjskom **manifestacijom** očitovao volju da prihvaća ponudu
- Prema **teoriji odašiljanja**, ugovor se smatra sklopljenim u trenutku kada je ponuđeni poslao ponudiocu **prihvat** njegove ponude
- Prema **teoriji primitka**, ugovor se smatra sklopljenim u trenutku kada je ponuditelj **primio izjavu ponuđenog** da prihvaća ponudu odnosno u trenutku kada mu je omogućeno da sazna za sadržaj izjave ponuđenog
- Prema **teoriji saznanja**, ugovor se smatra sklopljenim u trenutku kada ponudilac **sazna za prihvat** od strane ponuđenog
- **Od navedenih teorija naše je pravo prihvatilo teoriju primitka** – *ugovor je sklopljen u trenutku kad ponuditelj primi izjavu ponuđenika da prihvaća ponudu*
- Od navedenoga pravila, postoji iznimka i to za slučajeve u kojima se šutnja ponuđenoga tretira kao prihvat ponude

Perfekcija realnih ugovora

- **ugovor o posudbi i bilo koji drugi ugovor sklopljen u režimu kapare**
- **ugovor o posudbi** nastaje kada posuditelj preda posudovniku određenu stvar na besplatnu uporabu, a ovaj se obveže vratiti je nakon uporabe → Ako je u trenutku sklapanja ugovora jedna strana dala drugoj strani kaparu, ugovor se smatra sklopljenim kada je kapara dana
- trenutak sklapanja ugovora ne predstavlja trenutak kada je ponuditelj primio prihvat ponude, već trenutak u kojemu je došlo do predaje određene stvari
- Suglasnost volje kod realnih ugovora ima **značaj predugovora**

PREDUGOVOR (PRELIMINAR)

- **ugovor kojim se preuzima obveza da se kasnije sklopi drugi, glavni ugovor, a može prethoditi bilo kojem ugovoru**
- Njime stranke ne preuzimaju obvezu ispuniti činidbu iz glavnog ugovora, već preuzimaju obvezu sklopiti glavni ugovor
- može biti **jednostrano obvezan ili dvostrano obvezan**
- Forma → on treba sadržavati bitne sastojke glavnog ugovora; predugovor mora biti sklopljen u obliku koji je propisan za glavni ugovor
- Ako strana koja je predugovorom preuzela obvezu da će sklopiti glavni ugovor to odbije učiniti druga se strana može obratiti sudu → Sklapanje glavnog ugovora može se zahtijevati **u roku od šest mjeseci**, od isteka roka predviđenog za sklapanje glavnog ugovora, a ako taj rok nije predviđen, onda od dana kada je prema naravi posla i okolnostima ugovor trebao biti sklopljen.

• Predugovor prestaje:

1. sklapanjem glavnog ugovora, odnosno ispunjenjem ili
2. temeljem zakona, ako su se okolnosti od njegova sklapanja toliko izmijenile da ne bi bio ni sklopljen da su takve okolnosti postojale u to vrijeme (*clausula rebus sic stantibus*).

VALJANOST UGOVORA

• Ugovor će biti valjan kada se kumulativno ispune slijedeće pretpostavke:

1. ugovorne strane moraju biti pravno i poslovno sposobne,
2. volja za sklapanje ugovora mora biti očitovana slobodno i ozbiljno,
3. činidba kao predmet ugovora mora biti moguća, dopuštena i određena ili barem određiva,
4. pobuda za sklapanje ugovora mora biti dopuštena,

5. ugovor mora biti sklopljen u propisanom obliku.

SPOSOBNOST STRANAKA

- Pravni subjekti → fizičke i pravne osobe
- **Fizička osoba** - svaki živi čovjek
- **Pravne osoba** - društvena tvorevina kojoj je pravni poredak priznao pravnu sposobnost, ima čvrstu i stalnu organizaciju koja predstavlja organizacijsko jedinstvo te ima vlastitu imovinu različitu od imovine svojih članova
- **Pravna sposobnost** - svojstvo biti nositeljem prava i obveza, biti pravni subjekt; stječe se rođenjem, a gubi smrću te proglašenjem nestale osobe umrlom; ne može se oduzeti
- Pravnu sposobnost pravna osoba stječe osnivanjem - pravne osobe privatnoga prava osnivaju se upisom u odgovarajući registar (sudski registar, registar udruga), pravne osobe javnoga prava osnivaju se zakonom (jedinice lokalne samouprave) ili običajima međunarodnog prava (država)
- **Poslovna sposobnost** - svojstvo pravnog subjekta da vlastitim očitovanjima volje stječe prava i preuzima obveze; stječe se punoljetnošću (iznimka - sklapanje braka ili postane roditelj)
- **Ograničeno sposobne osobe** su one kojima je djelomično oduzeta poslovna sposobnost nakon punoljetnosti te mogu skalapati samo neke pravne poslove
- Ponekad se pravna sposobnost priznaje začetom, a ne rođenom djetetu s ciljem očuvanja njegovih prava → uzima se da je začeto dijete rođeno, kadgod se radi o njegovim probicima, pod uvjetom da se rodi živo
- Fizičke osobe koje nemaju poslovnu sposobnost bilo da ju još nisu stekli (npr. maloljetnici) ili im je ona u potpunosti oduzeta (tzv. osobe potpuno lišene poslovne sposobnosti) u pravnom prometu svoju volju izražavaju putem zakonskog zastupnika ili skrbnika

VALJANO I SUGLASNO OČITOVANJE VOLJE

- Svoju volju ugovorne strane mogu izraziti na različite načine i to: riječima (usmeni govor ili pisane riječi), uobičajenim znakovima (klimanjem glave, rukovanjem i sl.), drugim ponašanjem iz kojeg se može zaključiti o postojanju, sadržaju i identitetu davatelja izjave
- Izjava volje mora se učiniti slobodno i ozbiljno.
- **Mane volje** - nesklad između volje i očitovanja

1. Svjesni nesklad između volje i očitovanja

- **Nesklad između očitovanja i volje kod kojega pravni subjekt svjesno očituje kao svoju volju nešto što uistinu ne želi, odnosno nešto što ne odgovara njegovoj pravoj volji** (školski primjer i šalu, simulacija, izjave volje uzrokovane prijetnjom i silom, mentalna rezervacija)
- Simulacija može biti **apsolutna i relativna**
- **Apsolutna simulacija** - prividno sklapanje ugovora radi zaobilaženja propisa, prijevare trećih osoba ili u kakvu drugu svrhu; prividan ugovor nema učinka među strankama
- **Relativna simulacija** - sastoji se u sklapanju prividnog pravnog posla da bi se njime prikrilo neki drugi pravni posao
- Prividni pravni posao naziva se **simuliranim** (ništetan), a prikriiveni **disimuliranim** (valjan pod uvjetom da je udovoljeno pretpostavkama za valjanost)
- Prijetnja postoji **kao psihička prisila (vis compulsiva) od fizičke sile (vis absoluta)** → psihička prisila dovodi do poništenja/pobojnosti, a fizička sila do ništetnosti

- Prijetnja -izazivanje opravdanog straha kod druge ugovorne strane s ciljem da se istu navede na sklapanje ugovora (ugrožen život, tijelo ili drugo dobro) Strah će se pri tome smatrati opravdanim ako se iz okolnosti vidi da je
- **Mentalna rezervacija** -svjestan nesklad između volje i očitovanja kod kojega jedna strana izjavljuje kao svoju volju ono što zapravo neće, a druga strana to ne zna →pravni posao je valjan

Tko zna ili mora znati posljedice svog očitovanja ne može htjeti očitovanje bez posljedica.

2. Nesvjesni nesklad između volje i očitovanja

- Slučajevi kada osoba nesvjesno očituje ono što uistinu ne želi kao svoje očitovanje volje
- **Zabluda** -pogrešna predodžba o stvarnosti i to kao pogrešna predodžba o nekoj činjenici (*error facti*) ili o nekom objektivnom pravu (*error juris*), u motivu pri sklapanju ugovora (*error in motivo*) → uvažava se jedino zabluda o činjenicama
- Da bi zabluda imala učinak na valjanost odnosno nevaljanost pravnoga posla ona mora biti bitna. Bitnom se smatra ona zabluda se odnosi na:
 1. objekt ugovora,
 2. bitna svojstva objekta ugovora,
 3. osobu s kojom se sklapa ugovor ako se sklapa s obzirom na tu osobu, te
 4. okolnosti koje se po običajima u prometu ili po namjeri strana smatraju odlučnim, a strana koja je u zabludi ne bi inače sklopila takav ugovor
- Stranka koja je pri sklapanju ugovora bila u zabludi može zahtijevati **poništaj** tako sklopljenog ugovora →ako je druga strana spremna ispuniti ugovor kao da zablude nije bilo, strana koja je u zabludi ne može se pozivati na zabludu
- **Nesporazum** -nesvjesni nesklad između očitovanja i volje do kojega dolazi kada ugovorne strane vjeruju da su suglasne, a ustvari među njima postoji nesporazum o pravnoj naravi ugovora ili o kojem bitnom sastojku ugovora, pa u tom slučaju ugovor uopće ne nastaje
- Pravna posljedica nesporazuma je **ništetnost**
- **Prijevara** -svjesno izazivanje zablude u druge ugovorne strane ili njezino održavanje u zabludi s nakanom da je se navede na sklapanje ugovora →ukoliko je prijevaru učinila treća osoba, prijevara utječe na ugovor pod uvjetom da je druga ugovorna strana u vrijeme sklapanja ugovora znala ili morala znati za prijevaru

KVALIFICIRANA ČINIDBA

- Pozitivna ili negativna ljudsku radnju koju je dužnik dužan ispuniti vjerovniku
- Može se sastojati u **davanju stvari, činjenju** (npr. rad: fizički ili intelektualni), **nečinjenju** ili **propuštanju** (neobavljanje nečega što bi mogao obavljati da nije u obveznom odnosu) te **trpljenju** (nespriječavanje obavljanja tuđe radnje koju bi bio ovlašten spriječiti da se ne nalazi u obveznom odnosu)
- Činidba mora biti **moguća** (objektivno moguća u bilo koje vrijeme), **dopuštena** (Ustav,prisilni propisi,moral društva), **određena** (ona koja je u svim pojedinostima označena) ili **barem odrediva** (može se naknadno odrediti) → ako nije ugovor je ništetan

DOPUŠTENA POBUDA

- **Pobuda** -subjektivni psihološki čimbenik koji utječe na donošenje odluke o sklapanju određenog ugovora
- Ako je suugovaratelj znao ili morao znati da je nedopuštena pobuda bitno utjecala na odluku drugog ugovaratelja, ugovor je ništetan (kod besplatnih ugovora svejedno je ništetan)

PROPISANI OBLIK UGOVORA

- Neformalnost oblika- ugovor se može sklopiti u bilo kojem obliku osim kada se propisom određeni oblik zahtijeva kao pretpostavka valjanosti (*forma ex lege*), odnosno kada su se ugovorne strane sporazumjele da određeni oblik ugovora bude uvjet njegove valjanosti (*forma ex contractu*)
- Nepoštivanje obvezatnosti propisanoga oblika ima za pravnu posljedicu da pravni posao **nema pravni učinak**

NEVALJANOST UGOVORA

- Neispunjenje prethodno navedenih pretpostavki za valjanost pravnih poslova ima za posljedicu nevaljanost ugovora

1. Ništetnost

- Teži oblik nevaljanosti
- Na ništetnost se **bez vremenskoga ograničenja** mogu pozivati kako pravni subjekti koji su sklopili ugovor, tako i svaka treća osoba koja ima pravni interes
- Kod tih ugovora uzima se kao da nisu ni sklopljeni
- Sud na ništetnost pazi po službenoj dužnosti (*ex offio*) i kada je utvrdi donijet će **deklaratornu odluku**
- Ako bi naknadno otpao razlog ništetnosti ugovor neće konvalidirati (obnoviti se), ali ništetni se ugovori mogu pretvoriti u valjane pod pretpostavkom da udovoljavaju uvjetima za valjanost nekog drugog pravnog posla ako taj posao odgovara prvotnom cilju sklapanja
- **Djelomična ništetnost** nema za posljedicu ništetnost cijelog ugovora, pod pretpostavkom da ugovor može opstati bez te ništetne odredbe i ako ona nije bila ni uvjet ugovora ni odlučujuća pobuda zbog koje je ugovor sklopljen
- Nevaljani ex tunc tj. od zaključenja ugovora

2. Pobjnost

- Lakši oblik nevaljanosti ugovora
- Proizvode pravne učinke kao da su valjani, ali se iz određenih zakonom predviđenih razloga i **u određenom roku** mogu poništiti
- Ako protekne rok za pobijanje oni ostaju na snazi kao valjani ugovori
- Razlozi za pobjnost ugovora su ograničena poslovna sposobnost stranaka, određene mane volje (prijetnja, zabluda, prijevara i sila), prekomjerno oštećenje, pravne radnje dužnika na štetu vjerovnika
- Na razloge pobjnosti sud ne pazi po službenoj dužnosti već **samo na zahtjev ovlaštene osobe**- ona osoba u čijem je interesu ustanoviti pobjnost Ovlaštena osoba na pobijanje pravnih
- Rok u kojemu ovlaštene osobe mogu tražiti poništaj ugovora je godinu dana od saznanja za razloge pobijanja, a najkasnije u roku od 3 godine od sklapanja ugovora
- Povodom tužbe za poništaj pobjnog ugovora sud donosi **konstitutivnu odluku**
- Nevaljani ex tunc tj. od zaključenja ugovora

Pravne posljedice nevaljanosti pravnih poslova zajedničke su i za ništetne kao i za pobjnepravne poslove, a to su obveza restitucije (svaka stranka dužna je vratiti ono što je primila) te odgovornost za štetu kad restitucija nije moguća (prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke).

SREDSTVA ZA OSIGURANJE ISPUNJENJA UGOVORNE OBVEZE

1. JAMSTVO

- Ugovor između vjerovnika i treće osobe (jamca) kojim se treća osoba obvezuje vjerovniku da će mu ispuniti valjanu i dospjelu obvezu dužnika, ako to ovaj ne učini
- Jednostrano obavezan i formalan ugovor, sklopljen u pisanom obliku
- Može ostvariti tražbinu ili od dužnika ili od jamca
- Akcesoran (ovisan) ugovor čije postojanje nije moguće bez postojanja valjane ugovorne obveze iz glavnog ugovora čijem osiguranju služi
- Moguće je jamčiti i za uvjetnu obvezu, određenu buduću obvezu, izvanugovornu i ugovornu obvezu

Opseg jamčeve odgovornosti

- **Jamčeva obveza ne može biti veća od obveze glavnog dužnika** → jamčeva se obveza po samom zakonu svodi na mjeru dužnikove obveze (moguće samo za dio)
- Ne odgovara samo za ispunjenje glavnice, već i za sporedne obveze dužnika kao što su troškovi ispunjenja ili zatezne kamate koje su dospjele nakon sklapanja ugovora o jamstvu
- Smanjenje obveze glavnog dužnika u stečajnom postupku ne povlači za sobom i odgovarajuće smanjenje jamčeve obveze

Oblici jamstva

- **Supsidijarno jamstvo** - ono u kojemu stranke nisu ništa posebno ugovorile, gdje vjerovnik traži ispunjenje od jamca samo ako obvezu nije ispunio glavni dužnik u zadanom roku; izravno od jamca može zahtijevati ispunjenje samo ako se iz sredstava dužnika ne može ispuniti obveza
- **Solidarno jamstvo** - ono kada se jamac obvezao kao jamac platać; jamac odgovara kao glavni dužnik, pa vjerovnik može zahtijevati ispunjenje od glavnog dužnika, ili jamca, ili obojice

Zakonska subrogacija i regres

- **Subrogacija** je promjena vjerovnika uslijed ispunjenja obveze od strane jamca vjerovniku gdje tražbina prelazi sa svim sporednim pravima i osiguranjima na jamca.
- **Regresija** je mogućnost jamca da od dužnika zahtijeva naknadu zbog ispunjenja obveze zajedno sa kamatama od dana isplate i troškovim → Ako ima više jamaca, tada pravo regresa ima svaki, i to na dio koji mu pripada

2. UGOVORNA KAZNA

- Moguće ugovoriti **samo za nenovčane obveze**.
- Najčešće korištena ugovorna klauzula u poslovnom prometu
- **Ugovorna kazna predstavlja obvezu dužnika da će vjerovniku platiti određeni novčani iznos ili pribaviti neku drugu materijalnu korist ako:**
 1. ne ispuni svoju ugovornu obvezu ili
 2. zakasni s ispunjenjem svoje ugovorne obveze ili
 3. neuredno ispuni svoju ugovornu obvezu.
- Akcesoran posao koji dijeli pravnu sudbinu glavnog posla
- Mora biti propisana u obliku propisanom za ugovor iz kojega je nastala obveza na čije se ispunjenje odnosi

Visina ugovorne kazne

- Mogu odrediti visinu kazne po svojoj volji – u ukupnom iznosu, u postotku, za svaki dan zakašnjenja ili na drugi način
- No, ako je iznos ugovorne kazne nerazmjerno visok u odnosu na vrijednost i značenje objekta obveze, dužnik može tražiti od suda da smanji iznos ugovorne kazne

Vjerovnikova prava

- Vjerovnikova prava će ovisiti o tome za koji je slučaj ugovorena ugovorna kazna
- Za slučaj neispunjenja → vjerovnik će u slučaju neispunjenja moći zahtijevati ili isplatu ugovorne kazne ili dalje inzistirati na ispunjenju (dužnik to ne može, nema pravo isplatiti ugovornu kaznu i odustati od ispunjenja ugovora)
- Za slučaj zakašnjenja → vjerovnik ima pravo zahtijevati i isplatu ugovorne kazne i ispunjenje (mora obavijestiti dužnika inače gubi pravo na kaznu)

Odnos ugovorne kazne, prava na naknadu štete i zakonskih penala

- Zamjenu za naknadu štete → neispunjenje odnosno zakašnjenje ili neuredno ispunjenje mogu vjerovniku prouzročiti određenu štetu → naknada štete u iznosu štete
- vjerovnik ima pravo zahtijevati njezinu isplatu u punom iznosu i kad njezin iznos premašuje visinu stvarne štete pa i kada štete uopće nije bilo → S druge strane ako je stvarna šteta veća od iznosa ugovorne kazne, vjerovnik će pored isplate ugovorne kazne, moći zahtijevati i razliku do potpune nadoknade štete.
- Vjerovnik ne može zahtijevati i naknadu i ugovornu kaznu ako je tako dogovoreno

3. ZATEZNE KAMATE

- Funkcija - uvođenje ugovorne discipline te osobno osiguranje da će novčana tražbina biti namirena pravodobno → dužnik duuguje glavnici i zatezne kamate ako zakasni
- Sredstvo osiguranja isključivo novčanih obveza te nastaje po samom zakonu
- Može se regulirati visinu stope zatezne kamate

Stopa zateznih kamata

- **Zakonska stopa** će se primjenjivati kada nije ugovorena drukčija stopa → Visina zakonske stope ovisi o visini eskontne kamatne stope Hrvatske narodne banke (HNB) i sudionicima odnosa
- **Ugovorena stopa** - trgovački ugovori, ugovori trgovca i osobe javnog prava; ta stopa ne smije biti veća od zakonske te ne smije njome biti počinjena neravnopravnost u pravima i obvezama ugovornih stranaka

Odnos Zateznih kamata i prava na naknada štete

- Vjerovnik ima pravo na zatezne kamate neovisno o tome da li mu je zakašnjenjem ispunjenja novčane obveze nastala kakva šteta ili nije → ako je šteta veća ima pravo na razliku

Zabrana anatocizma

- Zakonom je u pravilu zabranjen **anatocizam** → na dospjele, a ne isplaćene kamate ne teku zatezne kamate, osim kada je to zakonom određeno
- Dozvoljava se **procesna kamata** - na iznos neisplaćenih kamata mogu se zahtijevati zatezne kamate *samo od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu*

4. KAPARA I ODUSTATNINA

- **Kapara** - novčana svota ili druga zamjenjiva stvar koju u trenutku sklapanja ugovora jedna strana daje drugoj kao znak da je ugovor sklopljen i kao sigurnost da će se ugovor ispuniti
- **Dvije temeljne funkcije kapare** - znak da je ugovor sklopljen te sigurnost da će se ispuniti obveza (realno pojačanje ugovorne obveze - namirivanje samo iz kapare)

Pravni učinci kapare

- Kada je ugovor sklopljen u režimu kapare **ispunjen**, kapara se mora vratiti ili uračunati u ispunjenje

Kada je za neispunjenje odgovorna ugovorna strana koja je dala kaparu, suprotna strana može po svojem izboru:

1. zahtijevati ispunjenje ugovora ili
2. tražiti naknadu štete (kapara se pri tome uračunava u naknadu štete ili se vraća) ili

3. se zadovoljiti primljenom kaparom.

Kada je za neispunjenje ugovora odgovorna strana koja je primila kaparu, ugovorna strana koja je dala kaparu može po svom izboru:

1. zahtijevati ispunjenje ugovora ili
2. tražiti naknadu štete (kapara se pri tome uračunava u naknadu štete ili se vraća) ili
3. tražiti vraćanje dvostruke kapare.

- U slučaju **djelomičnog ispunjenja**, vjerovnik ne može zadržati kaparu već može zahtijevati ispunjenje ostatka obveze i naknadu štete zbog zakašnjenja pri čemu će se dana kapara uračunati u naknadu štete ili zahtijevati naknadu štete zbog nepotpunog ispunjenja pri čemu će se dana kapara uračunati u naknadu štete
- Kada je uz kaparu dogovoreno pravo da se odustane od ugovora, onda se kapara smatra odustatninom, i svaka strana može odustati od ugovora (strana koja je dala ju gubi, strana koja je primila daje dvostruko)

Pojam i pravni učinci odustatnine

- Odustatnina ne predstavlja znak da je ugovor sklopljen već samo sredstvo za pojačanje ugovora
- Odustatnina će se davati samo u slučaju neispunjenja pa se stoga ne može uračunati u ispunjenje kao što je slučaj s kaparom.

5. PRAVO ZADRŽANJA (RETENCIJE)

- Ovlaštenje vjerovnika da dužnikovu stvar, koja se nalazi u njegovim rukama zadrži do ispunjenja tražbine te da se ako ispunjenje izostane, naplati iz njezine vrijednosti (stvarno pojačanje ugovora)
- Pravo zadržanja nastaje na temelju zakona kada se ostvare slijedeće pretpostavke:
 1. vjerovnik ima prema dužniku dospjelu tražbinu (iznimno može biti riječ i o nedospjeloj tražbini ako je dužnik postao nesposoban za plaćanje) i
 2. vjerovnik drži u svom posjedu stvar koja pripada vjerovniku
- Nije moguće imati na stvari koja je izašla iz dužnikova posjeda protiv njegove volje kao i na stvari koja se ne može izložiti prodaji → moguća je naplata duga putem prodaje uz obavijest

PROMJENE U UGOVORNIM OBVEZNOPRAVNIM ODNOSIMA

- Za vrijeme trajanja obveznog pravnog odnosa taj je odnos podložan različitim promjenama, a promjene u obveznom pravnom odnosu se mogu manifestirati kao promjene subjekata ili kao promjene sadržaja

1. USTUP TRAZBINE (CESIJA)

- Dvostrani ugovor kojim vjerovnik prenosi neku svoju otuđivu tražbinu na drugu osobu
- Druga osoba postaje nositeljem tražbine, odnosno vjerovnik, dok dotadašnji vjerovnik izlazi iz konkretnog obveznog pravnog odnosa i prestaje biti vjerovnikom
- Sama tražbina i dužnik kod cesije ostaju nepromijenjeni
- Stari vjerovnik=ustupitelj/cedent; novi vjerovnik=primatelj/cesionar; dužnik= cesus
- Pravna osnova cesije može biti ugovor, propis ili odluka suda
- **Ugovorna cesija** -akcesoran pravni posao koji slijedi neki glavni posao, pa se tako prijenos tražbine može temeljiti na kupoprodaji, darivanju, prijenosu tražbine na ime zaloga ili na svojevrsnom kreditiranju

Tražbina kao predmet cesije

- **Tražbina**-subjektivno pravo koje svojem vjerovniku daje ovlaštenje da od određenog dužnika zahtjeva ispunjenje određene obveze→mogu biti prenosive i neprenosive
- Predmetom cesije mogu biti samo one tražbine koje su **prenosive (i buduće tražbine samo ako su određene ili odredive)**
- **Zakon propisuje kako predmetom cesije mogu biti sve tražbine osim:**
 1. tražbina čiji je prijenos zabranjen zakonom (npr. tražbine javnih tijela s naslova poreza),
 2. tražbina koje su strogo osobne naravi (npr. tražbine s naslova uzdržavanja),
 3. tražbina koje se po svojoj naravi protivi prenošenju na drugoga (npr. novčane naknade za neimovinsku štetu).

Učinci cesije

- Na cesionara prelazi tražbina i sva sporedna prava(prvenstvena naplata,hipoteka...)
- Cedent može cesionaru predati založenu stvar samo uz privolu zalagodavca
- Dospjele i nenaplaćene kamate su ustupljenje zajedno s glavnom tražbinom

Notifikacija

- Cedent je dužan obavijestiti cesusa o izvršenoj cesiji te o novom cesionaru
- Nije pretpostavka valjanosti cesije, no ukoliko ona izostane ne može se očekivati od dužnika da obvezu ispunji primatelju→ dakle ako cesus nije znao za novog vjerovnika,a platio je starom,obveza je ispunjenja

Višestruko ustupanje

- Ukoliko je vjerovnik istu tražbinu ustupio raznim osobama, tražbina pripada primatelju o kome je ustupitelj prvo obavijestio dužnika→bitan je trenutak notifikacije

Odnos ustupitelja i primatelja

- Ugovorni odnos→ Ugovor o cesiji je konsenzualni ugovor, dakle sklopljen je kad se cedent i cesionar usuglase o sastojcima ugovora, tražbini i mogućoj naknadi
- Cedent mora cesionaru predati obveznicu/ispravu o dugu i dokaze o tražbini; a ako se radi samo o prijenosu dijela tražbine onda mu mora dati ovjerovljeni prijepis obveznice
- Te obveze omogućuju legitimaciju cesionara pred sudom, i općenito dokazivanje o kojoj je tražbini riječ itd.
- Kod naplatne cesije postoji odgovornost za veritet(odgovornost da tražbina postoji)
- Moguće je ugovoriti i odgovornost za bonitet (naplativost tražbine)

Odnos primatelja i dužnika

- Cesionar ima ista prava kao i cedent→Nitko ne može na drugoga prenjeti više prava nego što ih ima!
- Cesus ima ista prava prema cesionaru kakva je imao i prema cedentu

Posebni oblici cesije

- **Ustupanje umjesto ispunjenja** – kada dužnik umjesto ispunjenja svoje obveze svom vjerovniku ustupi tražbinu koju ima prema trećoj osobi, pa se time gasi obveza dužnika prema vjerovniku;
- **Ustupanje radi ispunjenja** – kada dužnik umjesto ispunjenja svoje obveze svom vjerovniku ustupi tražbinu koju ima prema trećoj obvezi, s time da će obveza dužnika prema vjerovniku prestati tek kada vjerovnik naplati ustupljenu tražbinu od te treće osobe;
- **Ustupanje radi osiguranja** – kada se radi osiguranja primateljeve tražbine prema ustupitelju izvrši ustupanje, primatelj je dužan brinuti pažnjom dobrog domaćina o naplati ustupljene tražbine te nakon naplate, pošto zadrži koliko je potrebno za namirenje vlastite tražbine prema ustupitelju, ovome predati višak

2. PREUZIMANJE DUGA

- Dug se može preuzeti ugovorom između dužnika i preuzimatelja, na koji je pristao vjerovnik
- Kod ugovora o preuzimanju duga traži se pristanak vjerovnika

- Vjerovnika mora obavijestiti dužnik ili preuzimatelj, a ovaj mora pristatiti ili ne
- Tek kad vjerovnik pristane dolazi do preuzimanja duga
- Obveze su iste kao i u prethodnom odnosu
- Ako je u vrijeme preuzimanja duga preuzimatelj bio prezadužen, onda se glavni dužnik ne smatra oslobođenim obveze
- Preuzimatelj će moći, s druge strane, vjerovniku isticati sve prigovore iz pravnog odnosa između prijašnjeg dužnika i vjerovnika iz kojega potječe preuzeti dug, ali i svoje vlastite prigovore koje ima prema vjerovniku.

3. PRISTUPANJE DUGU

- Treća osoba se obvezuje vjerovniku da će ispuniti njegovu tražbinu koju ima prema dužniku
- Treća osoba tada stupa u obvezu **pored** dužnika, dakle dužnik se ne oslobađa obveze prema vjerovniku

4. PREUZIMANJE ISPUNJENJA

- Treća osoba se obvezuje dužniku da će ispuniti njegovu obvezu prema dužniku
- Ovdje treća osoba ne ulazi u pravni odnos s vjerovnikom, niti bi vjerovnik od te osobe mogao zahtijevati ispunjenje
- Vjerovnik može zahtijevati tražbinu samo od dužnika

5. PRIJENOS UGOVORA

- Jedna ugovora strana prenosi svoju cjelokupnu ugovornu poziciju na neku treću osobu
- Kohezija cesije i preuzimanja duga
- Potreban je pristanak treće osobe i druge ugovorne strane → tada nastaje prijenos
- Mora se dati u propisanom ili ugovorenom obliku za valjanost prenesenog ugovora
- Prenositelj odgovara primatelju za valjanost prenesenog ugovora

6. OBNOVA (NOVACIJA)

- Ugovor između vjerovnika i dužnika kojim prestaj postojeća obveza, a na njeno mjesto stupa nova obveza koja ima različitu glavnu činidbu ili pravnu osnovu
- Dolazi do izmjene glavne činidbe ili pravne osnove → mijenja identitet odnosa
- Pretpostavke za obnovu su da će ugovorne strane jasno izraziti svoju volju da se nastankom nove obveze gasi stara; treba postojati stara obveza (valjana ili pobojna, nipošto ništetna)

PRESTANAK UGOVORNE OBVEZE

1. ISPUNJENJE

- Prestanak obveznog pravnog odnosa pravilnim i urednim ispunjenjem dužne činidbe
- Dužnik svoju obvezu ne može ispuniti nečim drugim, niti vjerovnik može zahtijevati nešto drugo što nije predmet obveze
- Ako ono što je dužnik predao kao dugovanu stvar, a vjerovnik kao takvu primio, to uistinu nije, vjerovnik ima pravo vratiti ono što mu je predano i zahtijevati dugovanu stvar

Subjekti ispunjenja

- Obvezu je dužan ispuniti dužnik, a ovlašten je na ispunjenje vjerovnik
- Iznimke → vjerovnik je dužan primiti ispunjenje od svake osobe koja ima pravni interes da obveza bude ispunjena, pa čak i kad se dužnik protivi (jamstvo)
- Kada dužnik mora obvezu ispuniti **osobno**, vjerovnik nije dužan primiti ispunjenje drugog

- Poslovno nesposobni dužnik može pravovaljano ispuniti obvezu, ako je njezino postojanje nesumnjivo te ako je dospjela, ali može se pobiti ako je isplaćena, ili iz igre ili oklade → ako pak postoji obveza prema poslovno nesposobnom vjerovniku, ona se ispunjava prema njegovom zakonskom zastupniku

Predmet ispunjenja

- Predmet ispunjenja je izvršenje onoga što je sadržaj obveze
- Ponekad to ispunjenje može biti djelomično kao npr. Kod novčanih obveza

Vrijeme ispunjenja

- Vrijeme ispunjenja ili tkz. Dospijeće dogovara se u ugovoru → rok za ispunjavanje obveze
- Ako nije određen rok, tada je on predviđen zakonom
- Ako nije određen ni u ugovoru niti zakonom, tada rok može biti odmah

Mjesto ispunjenja

- Same stranke mogu dogovoriti mjesto ispunjenja, ako ne dogovore onda se određuje zakonom
- Ako nije određeno, nenovčana obveza se mora ispuniti u mjestu u kojem je dužnik u vrijeme nastanka obveze imao svoje sjedište, ili boravište
- Ako nije određeno, novčane obveze se moraju ispuniti u mjestu u kojem vjerovnik ima sjedište, ili boravište
- U slučaju virmanskog plaćanja izvršava se u banci kod koje vjerovnik ima račune

Zakašnjenje

- Povreda obveznog pravnog odnosa koja se sastoji u neodržanju ugovornih ili zakonskih rokova ispunjenja (zakašnjenje dužnika) ili primitka ispunjenja (zakašnjenje vjerovnika)
- **Dužnik dolazi u zakašnjenje kada ne ispunji obvezu po dospelu**
- Ako nema roka, dužnik dolazi u zakašnjenje kada ga vjerovnik pozove da ispunji obvezu
- **Pravne posljedice zakašnjenja** su mnogobrojne: odgovornost za štetu, kod novčanih obveza dužnik će pored glavnice biti dužan i zateznu kamatu, dok je za slučaj zakašnjenja glede nenovčanih obveza moguće ugovoriti ugovornu kaznu
- Zakašnjenje dužnika prestaje čim on ponudi ispunjenje dužne činidbe kao i u trenutku kada vjerovnik padne u zakašnjenje
- **Zakašnjenje vjerovnika**- kada odbije primiti ispunjenje ili ga prijeći ponašanjem ili ne želi ispuniti recipročnu obvezu → na vjerovnika tada prelazi rizik slučajne propasti stvari, nema zateznih kamata te nastaje obveza naknade štete i troškova čuvanja stvari

Polaganje i prodaja dugovane stvari

- Kada je vjerovnik u zakašnjenju ili nije poznat, odnosno kada je vjerovnik poslovno nesposoban, a nema zakonskog zastupnika, dužnik se može osloboditi obveze tako da za vjerovnika položi dugovanu stvar kod stvarno nadležnog suda prema mjestu ispunjenja, odnosno kod druge ovlaštene osobe → Ukoliko stvar nije pogodna za čuvanje u sudskom pologu, sud će na zahtjev dužnika odrediti osobu kojoj će se predati stvar da je čuva o trošku i za račun vjerovnika
- Ako je dugovana stvar neprikladna za čuvanje ili kada je njezino čuvanje iziskuje nerazmjerne troškove, dužnik je ovlašten takvu stvar, umjesto polaganja, prodati na javnoj prodaji, a postignuti iznos nakon odbitka troškova prodaje, položiti kod suda

2. RASKID UGOVORA

- Način prestanka obveznog pravnog odnosa specifičan za ugovorne obveze
- Pretpostavke za raskid ugovora su postojanje valjanog ugovora koji nije u cijelosti ispunjen
- S druge strane ako su sve ugovorne obveze već ispunjene one ne mogu prestati raskidom jer su već prestale ispunjenjem

- **Do raskida ugovora može doći** sporazumom ugovornih strana, jednostranom izjavom volje, po samom zakonu ili odlukom suda
- Uzroci koji dovode do raskida ugovora mogu biti različiti – neispunjenje, zakašnjenje, nemogućnost ispunjenja ili nastup okolnosti koje bitno otežavaju ispunjenje

Sporazumni i jednostrani raskid ugovora

- **Sporazumni raskid** ugovora-novi ugovor kojim ugovorne strane odustaju od ranije sklopljenog ugovora, jer više nemaju interesa za ispunjenje tog ugovora
- U pojedinim slučajevima ugovor može raskinuti i samo jedna strana izjavom volje, bez obzira slaže li se druga ugovorna strana-**jednostrani raskid** (ugovor ili odustatnina)

Raskid ugovora zbog neispunjenja

- Kada jedna strana ne ispunji svoju ugovornu obvezu, druga strana je ovlaštena ili inzistirati na ispunjenju ili raskinuti ugovor, a u svakom slučaju ima pravo na naknadu štete prouzročene neurednim ispunjenjem
- **Ugovori s fiksnim rokom**- ako dužnik ne ispunji u tom roku, ugovor se raskida po samom zakonu *ex lege* (osim ako vjerovnik ne kaže drugačije)
- **Ugovori s nefiksnim rokom**- ako dužnik ne ispunji u tom roku, vjerovnik koji želi raskinuti ugovor mora dužniku dati primjereni naknadni rok za ispunjenje→ako ne ispunji vrijedi ko i za fiksne rokove
- Ako je očito da neka stranka neće ispuniti svoju obvezu, druga strana može raskinuti ugovor i zahtijevati naknadu štete

Prigovor neispunjenja i neizvjesnog ispunjenja

- **Pravilo istodobnog ispunjenja**- svaka ugovorna strana je ovlaštena prigovoriti neispunjenju- *exceptio non adimpleti contractus*, ako ta suprotna strana ne ispunji ili nije spremna istodobno ispuniti svoju obvezu, te može odgoditi svoju obvezu prema toj strani
- Ako je pak ugovorom ta prva stranka vezana da mora prva ispuniti obvezu, tada može odgoditi to ispunjenje ako je neizvjesno da će ova druga ispuniti svoji dio obveze

Raskid ugovora zbog nemogućnosti ispunjenja

- Nemogućnost ispunjenja može biti **faktična nemogućnost** uzrokovana višom silom ili **pravna nemogućnost**
- **Da bi došlo do raskida ugovora zbog nemogućnosti ispunjenja moraju se ostvariti slijedeće pretpostavke:**
 1. ispunjenje je postalo nemoguće zbog izvanrednih vanjskih događaja,
 2. događaji su nastupili nakon sklapanja ugovora, a prije dospelosti obveze,
 3. ugovorna strana nije mogla spriječiti, izbjeći ili otkloniti događaje.

Izmjena i raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti

- Teorija o promijenjenim okolnostima i njihovom utjecaju na ugovorne obveze, tzv. *clausula rebus sic stantibus*, temelji se na pretpostavci da svaki ugovor sadrži klauzulu prema kojoj je ugovorna strana vezana sadržajem ugovora samo ako se okolnosti koje su postojale u trenutku sklapanja ugovora ne izmjene na taj način da bi inzistiranje na ispunjenju ugovorne obveze zahtijevalo pretjeranu žrtvu dužnika→mora se zatražiti od suda,nije *ex lege*
- **Da bi došlo do raskida ugovora zbog promijenjenih okolnosti, moraju se ispuniti slijedeće pretpostavke:**
 1. nakon sklapanja ugovora, a prije dospelosti obveze mora doći do promjene okolnosti,
 2. nove okolnosti moraju biti izvanredne, nepredvidive, neizbježne i nesavladive,
 3. zbog nastupa novih okolnosti ispunjenje mora biti pretjerano otežano za jednu stranu ili joj predstavlja pretjerano velik gubitak.

Pravni učinci raskida ugovora

- sve ugovorne obveze prestaju, osim eventualno obveze na naknadu štete→Ugovorna strana koja vraća novac, dužna je platiti i zatezne kamate od dana kada je primila isplatu

3. PRIJEBOJ (KOMPENZACIJA)

- Prestanak ugovorne obveze obračunavanjem protutražbine s tražbinom
- Prijebojem uvijek prestaju dvije obveze – tražbina vjerovnika i protutražbina dužnika
- Prijebojem se otklanja faktično ispunjenje činidbe
- **Da bi došlo do prestanka obveze prijebojem potrebno je da se ispune određene pretpostavke:**
 1. istovrsnost tražbina – obje moraju glasiti na novac ili druge zamjenjive stvari istoga roda i iste kakvoće,
 2. dospelost tražbina – obje tražbine moraju biti dospjele,
 3. utuživost tražbina – niti jedna tražbina koja se prebija u pravilu ne smije biti zastarjela (iznimno se može izvršiti prijeboj sa zastarjelom tražbinom ako ona još nije bila zastarjela u času kad su se stekli uvjeti za prijeboj),
 4. uzajamnost tražbina – stranke koje sudjeluju u prijeboju moraju istovremeno jedna drugoj biti i vjerovnik i dužnik (iznimno jamac može prebiti dužnikove obveze prema vjerovniku s dužnikovom tražbinom prema vjerovniku).
- Jedna strana daje drugoj izjavu o prijeboju
- Ne može prestati prijebojem tražbina koja se ne može zaplijeniti, tražbina stvari ili vrijednosti koje su dužniku dane na čuvanje ili posudbu ili koje je dužnik uzeo ili zadržao bespravno, tražbina nastala namjernim prouzročenjem štete, tražbine naknade štete nanesene oštećenjem zdravlja ili prouzročenjem smrti i tražbine uzdržavanja

4. OTPUST DUGA

- Ugovorna obveza prestaje i kada vjerovnik izjavi dužniku da neće zahtijevati njezino ispunjenje, a dužnik se s time suglasi
- Načelo stranačke autonomije- vjerovnik je ovlašten disponirati svojom tražbinom i na način da oprostí dug svom dužniku
- Da bi ugovorna obveza prestala otpustom duga nije, dovoljna samo izjava vjerovnika, već se traži i suglasnost dužnika(ponos)

5. SJEDINJENJE (KONFUZIJA)

- Kada jedna te ista osoba postane i dužnik i vjerovnik
- Prestaje po samom zakonu, spajanjem tražbine i duga kod jedne osobe, jer po prirodi stvari niti jedna osoba ne može biti sam sebi vjerovnik, odnosno dužnik→nasljedstvo

6. PROTEK VREMENA I OTKAZ

- Trajni ugovorni odnosi u pravilu prestaju istekom vremena ili otkazom
- Kada je određen rok trajanja ugovora, ugovorni odnos prestaje istekom toga roka, osim kada je ugovoreno ili zakonom određeno da se poslije isteka roka obvezni odnos produljuje na neodređeno vrijeme , ako ne bude pravodobno otkazan
- Kada nije određen rok trajanja ugovora, svaka ga ugovorna strana može okončati tako da drugoj ugovornoj strani dostavi otkaz(u svako doba osim u nevrijeme)

7. SMRT UGOVORNE STRANE

- Ugovorna obveza prestaje smrću jedne od ugovornih strana samo iznimno, ako je ta obveza nastala obzirom na osobna svojstva dužnika

8. ZASTARA

- Protek vremena nakon kojeg dužnik može uskratiti ispunjenje svoje obveze radi pasivnog držanja vjerovnika
- Teče od trenutka dospelosti obveze, a nastupa protekom vremena određenog zakonom
- Posljedica je zastare da se tražbina više ne može ostvariti prislinim putem

Zastarni rokovi

- Rokovi u kojima je vjerovnik ovlašten zahtijevati ispunjenje obveze
- Oni počinju teći prvog dana nakon dospelosti obveze a prestaju protekom posljednjeg dana zakonom određenog vremena → prisline su prirode
- **Opći zastarni rok** je 5 godina
- **Posebni zastarni rok** primjenjuje se samo u posebnim slučajevima propisanim zakonom
- **Ugovor o prometu robe i usluga, najamnina, zakupnina** - 3 godine
- **Tražbine utvrđene sudskom odlukom ili nekog drugog tijela** - 10 godina

Zastoj i prekid zastare

- Zastara zastaje, odnosno ne teče između bračnih drugova za trajanja braka za osobe na vojnoj dužnosti za vrijeme mobilizacije, te vjerovniku koji zbog nesavladivih prepreka nije bio u mogućnosti podnijeti tužbu
- Po prestanku okolnosti koje su uzrokovale zastoj zastare, zastara nastavlja teći tamo gdje je stala prije zastoja
- Kod prekida zastare zastarni rok ne nastavlja teći tamo gdje je stao već se prekida i počinje teći iznova → do prekida dolazi kada dužnik prizna dug

Zastara i prekluzija

- Prekluzivni rokovi su strogi zakonski rokovi unutar kojih ugovorna stranka mora poduzeti određene radnje ako neće da joj se ugasi ne samo zahtjev već i samo subjektivno pravo
- Od zastare se prekluzija razlikuje i po tome što na nju sud odgovara po službenoj dužnosti, dok na zastaru pazi samo po prigovoru

POJEDINI UGOVORI

UGOVOR O KUPOPRODAJI

- Dvostrani ugovor kojim se prodavatelj obvezuje predati kupcu određenu stvar u vlasništvo, odnosno pribaviti mu neko pravo, a ovaj se obvezuje za to platiti prodavatelju cijenu
- Imenovani ugovor reguliran odredbama ZOO-a
- Konsenzualni ugovor - sklopljen kada se dogovore bitni sastojci ugovora
- Može biti i realni ako se sklapa u režimu kapare
- Recipročan ugovor je su obje strane i vjerovnik i dužnik
- Naplatni ugovor - za činidbu se daje protučinidba
- Neformalan ugovor te može biti sklopljen usmenom, pismeno ili konkludentno
- Kazualan posao - ima svrhu ugovora

Bitni sastojci ugovora o kupoprodaji

- Predmet prodaje (stvari i prava) i cijena
- Stvari - tjelesni dijelovi prirode, prirodne sile, te neke vrste prava
- Kupoprodaja općim dobrom (voda, zrak) je ništetna
- Prema posebnim propisima prosuđuje se trgovanje ograničenim stvarima - lijekovi
- Predmetom može biti i buduća stvar - dakle, još ne postoji
- Valjan je i kada je predmet kupoprodaje tuđa stvar te ako kupac nije znao za to, može dobiti naknadu štete
- Ako je pak stvar u trenutku kupoprodaje propala, ugovor nema učinak
- Ništetan je ugovor kojim bi nalogoprimac kupio sporno pravo čije mu je ostvarivanje povjereno
- Ugovor će biti ništetan ukoliko cijena nije određena ili barem odrediva

- Kod trgovačkih ugovora o kupoprodaji cijena ne predstavlja bitan sastojak → kupac je dužan platiti cijenu koju je prodavatelj redovito naplaćivao u vrijeme sklapanja ugovora, a kada takve cijene nema, dužan je platiti razumnu cijenu (tekuća cijena ili ju odredi sud ili vještak)

Obveze prodavatelja

- Temeljna je obveza prodavatelja predaja stvari u vrijeme i na mjestu predviđenom ugovorom ili u razumnom roku i na prebivalište ako je nepredviđeno → činom predaje stvari s prodavatelja na kupca prelazi rizik za slučajnu propast stvari, a kada je riječ o pokretninama i pravo vlasništva
- Troškove prouzročene predajom stvari, troškove predaje i troškove koji su prethodili predaji snosi prodavatelj dok troškove odvođenja snosi kupac
- Predajom stvari, prodavateljeva obveza prestaje ispunjenjem, no on i dalje odgovara kupcu za materijalne i pravne nedostatke te za ispravnost prodane stvari ako je izdao garanciju

Odgovornost za materijalne nedostatke stvari

- Odgovara kupcu za materijalne nedostatke stvari koji su postojali u trenutku prijelaza rizika na kupca, ali i onih koji se pojave nakon prijelaza rizika na kupca
- Prodavatelj neće odgovarati za neznatan materijalni nedostatak niti za nedostatak koji je bio poznat kupcu

• O materijalnom nedostatku stvari je riječ:

1. ako stvar nema potrebna svojstva za svoju redovitu uporabu ili za promet,
 2. ako stvar nema potrebna svojstva za posebnu uporabu za koju je kupac nabavlja, a koja je bila poznata prodavatelju ili mu je morala biti poznata,
 3. ako stvar nema svojstva i odlike koje su izrijeком ili prešutno ugovorene, odnosno propisane,
 4. kad je prodavatelj predao stvar koja nije jednaka uzorku ili modelu, osim ako su uzorak ili model pokazani samo radi obavijesti,
 5. ako stvar nema svojstva koja inače postoje kod drugih stvari iste vrste i koja je kupac mogao opravdano očekivati prema naravi stvari, posebno uzimajući u obzir javne izjave prodavatelja, proizvođača i njihovih predstavnika o svojstvima stvari (reklame, označavanje stvari i dr.),
 6. ako je stvar nepravilno montirana pod uvjetom da je usluga montaže uključena u ispunjenje ugovora o prodaji,
 7. ako je nepravilna montaža posljedica nedostataka u uputama za montažu.
- Po preuzimanju stvari kupac je dužan stvar pregledati na uobičajen način i o vidljivim nedostacima obavijestiti prodavatelja **u roku od osam dana**, kod trgovačkih ugovora **bez odgađanja**, a kod potrošačkih ugovora **u roku od dva mjeseca**
 - Nakon preuzimanja stvari, ako se otkrije neki nedostatak, treba se obavijestiti u roku od dva mjeseca od dana kad se nedostatak otkrio, kod trgovačkih ugovora bez odgode (ne odgovara ako protekne 2 godine od predaje stvari, kod trgovačkih ugovora 6 mjeseci)
 - Kupac koji je pravodobno i uredno obavijestio prodavatelja o nedostatku može:
 1. zahtijevati od prodavatelja da nedostatak ukloni,
 2. zahtijevati od prodavatelja da mu preda drugu stvar bez nedostatka,
 3. zahtijevati razumno sniženje cijene,
 4. izjaviti da raskida ugovor.
 - Bez obzira da li je kupac zahtijevao otklanjanje nedostatka, predaju druge stvari bez nedostatka, razmjerno sniženje cijene ili je raskinuo ugovor, ima i pravo na naknadu štete
 - Ugovaratelji mogu sporazumom ograničiti ili potpuno isključiti odgovornost prodavatelja za materijalne nedostatke, no takva će ugovorna odredba biti ništetna:
 1. ako je nedostatak bio poznat prodavatelju, a on o njemu nije obavijestio kupca,

2. kada je prodavatelj nametnuo odredbu o isključenju ili ograničenju odgovornosti za materijalne nedostatke koristeći se svojim monopolskim položajem i

3. kada je riječ o potrošačkim ugovorima

Jamstvo za ispravnost prodane stvari (garancija)

- Odgovornost iz jamstva postoji samo kada je kupcu predan jamstveni list
- Za materijalne nedostatke odgovara samo prodavatelj, dok će se za ostvarenje prava iz jamstva kupac moći obratiti i prodavatelju i proizvođaču stvari
- Odgovornost iz jamstva postoji bez obzira na to kada se nedostatak pojavio
- Jamstveni list treba sadržavati prava iz jamstva koja pripadaju kupcu, naznaku da jamstvo ne utječe na ostala prava koja pripadaju kupcu, pojedinosti koje su potrebne kupcu za ostvarivanje njegovih prava, a posebno trajanje jamstva te teritorijalno područje važenja, te ime naziv i adresu osobe koja je izdala jamstvo
- Kupac može zahtijevati popravak ili zamjenu stvari te ima pravo na naknadu štete

Odgovornost za pravne nedostatke stvari (zaštita od evikcije)

- Kada na prodanoj stvari postoji neko pravo trećega koje isključuje, umanjuje ili ograničuje kupčevo pravo, a o čijem postojanju kupac nije bio obaviješten, niti je pristao uzeti stvar opterećenu tim pravom (tuđa stvar)
- Ako kupac nije obavijestio prodavatelja o evikciji te se upustio u spor s trećom osobom i taj spor izgubio, može se ipak pozvati na prodavateljevu odgovornost osim ako prodavatelj dokaže da je raspolagao sredstvima da se odbije zahtjev treće osobe
- Ako prodavatelj po obavijesti kupca, ne oslobodi stvar od prava trećega pa dođe do **oduzimanja stvari od kupca (potpuna evikcija)**, ugovor se raskida po samom zakonu
- U slučaju kada nije došlo do oduzimanja stvari, međutim **prava treće strane umanjuju ili ograničavaju prava kupca (djelomična evikcija)**, kupac je ovlašten ili raskinuti ugovor ili zahtijevati razmjerno sniženje cijene

Obveze kupca

- Temeljne obveze kupca su isplata cijene i preuzimanje stvari u zadanom roku u dogovoreno vrijeme i mjesto
- U slučaju uzastopnih isporuka kupac je dužan platiti cijenu za svaku isporuku prilikom preuzimanja stvari, a ako je kupac prodavatelju dao predujam, iz predujma se naplaćuju prve isporuke

Vrste

1. Kupoprodaja s pravom prvokupa

- Ugovorom o kupoprodaji može se obvezati kupac da će izvijestiti prodavatelja o namjeravanoj prodaji stvari određenoj osobi, o uvjetima prodaje i da će mu ponuditi da on kupi stvar za istu cijenu
- Za to ima rok mjesec dana od primitka obavijesti
- Pravo prvokupa na pokretne stvari ne može se otuđiti, nasljediti niti nema pravo prisile javne prodaje
- Prestaje poslije 5 godina od sklapanje ugovora ako nije dogovoren kraći rok
- Ako do obavijesti nije došlo, prodavatelj može u roku od šest mjeseci od saznanja za taj prijenos, a najviše u roku od pet godina od prijenosa prava vlasništva stvari na trećega, zahtijevati da se prijenos poništi i da se stvar proda njemu pod istim uvjetima

2. Kupnja na pokus

- Kupac uzima stvar pod uvjetom da je isproba kako bi utvrdio odgovara li njegovim željama, dužan je o tome ostaje li pri ugovoru obavijestiti prodavatelja u roku utvrđenom ugovorom ili običajem, a ako takvoga roka nema, onda u primjerenom roku koji mu odredi prodavatelj, inače se smatra da je odustao od ugovora

- **Subjektivni pokus**- kupac ima pravo da odustane od ugovora iz nekih svojih subjektivnih razloga
- **Objektivni pokus**-ugovoren da bi se utvrdilo ima li stvar određena svojstva i je li prikladna za određenu upotrebu i kod kojega održanje ugovora ne ovisi od kupčeva nahođenja

3. Kupoprodaja po uzorku ili modelu

- Ako stvar koju je prodavatelj predao kupcu nije jednaka uzorku ili modelu, prodavatelj odgovara po propisima o odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke stvari, a u drugim slučajevima po propisima o odgovornosti za neispunjenje obveze (osim ako je model samo radi obavijesti i približnog određivanja osobine stvari)

4. Kupoprodaja sa specifikacijom

- Ako je ugovoreno pravo kupca da kasnije odredi oblik, mjeru ili koje druge pojedinosti stvari, a kupac ne dostavi specifikaciju do ugovorenog nadnevka, ili do proteka razumnog roka računajući od prodavateljeva traženja da to učini, prodavatelj može izjaviti da raskida ugovor ili načiniti specifikaciju prema onome što mu je poznato o kupčevim potrebama → o tome ga obavještava te tada kupac može donjeti svoju specifikaciju do određenog roka

5. Kupoprodaja s pridržajem prava vlasništva

- Kada prodavatelj posebnom odredbom ugovora pridrži pravo vlasništva i poslije predaje stvari kupcu sve dok kupac ne isplati cijenu u potpunosti
- Pridržaj prava vlasništva pokretne stvari ima učinak prema kupčevim vjerovnicima samo ako je učinjen u obliku isprave javno ovjerovljene prije kupčeva stečaja ili prije pljenidbe stvari.

6. Kupoprodaja s obročnom otplatom cijene

- Obvezuje se prodavatelj predati kupcu pokretnu stvar prije nego što mu cijena bude potpuno isplaćena, a kupac se obvezuje isplatiti njezinu cijenu u obrocima, u određenim vremenskim razmacima → treba biti sklopljen u pisanom obliku
- Bitni sastojak je i ukupan iznos svih obročnih otplata te mora sadržavati odredbu da kupac može raskinuti ugovor ako to pisano priopći prodavatelju u roku 3 dana od potpisa
- Prodavatelj može raskinuti ugovor ako kupac dođe u zakašnjenje s početnom otplatom
- Prodavatelj može raskinuti ugovor ako kupac dođe u zakašnjenje s najmanje dvije uzastopne otplate, koje čine najmanje osminu cijene, a iznimno, prodavatelj može raskinuti ugovor kad kupac dođe u zakašnjenje s isplatom samo jedne otplate, ako za isplatu cijelog ostatka cijene nije predviđeno više od četiri otplate → naknadni rok 15 dana

UGOVOR O ZAMJENI

- Svaki se ugovaratelj obvezuje prema svom suugovaratelju predati mu određenu stvar u vlasništvo, odnosno pribaviti mu određeno pravo
- Predmet zamjene mogu biti **stvari (osim novca, uključujući različite valute) i prava**; Činidba obje strane se mora sastojati u **davanju**; Moguće su zamjene stvar za stvar, stvar za pravo i pravo za pravo
- Imenovani i konsenzualni ugovor
- Dvostrano obvezni ugovor → specifičan ugovor po tome što su ugovorne obveze stranaka jednake, a razlikuju se samo po predmetu činidbe
- Naplatni ugovor jer svaka strana za svoju činidbu daje određenu protučinidbu
- Za pravovaljanost ugovora o zamjeni nije propisan određeni oblik; treba biti sklopljen u pisanom obliku ako je jedan od predmeza zamjene nekretnina

Obveze ugovornih stranaka

- Iz ugovora o zamjeni nastaju za svakog ugovaratelja prava i obveze koja iz ugovora o kupoprodaji nastaju za prodavatelja → obveza na predaju stvari, materijalni i pravni nedostaci, te obveza preuzimanja stvari

UGOVOR O ZAJMU

- Obvezuje se zajmodavac predati zajmoprimcu određeni iznos novca ili određenu količinu drugih zamjenjivih stvari, a zajmoprimac se obvezuje vratiti mu nakon stanovitog vremena isti iznos novca, odnosno istu količinu zamjenjivih stvari iste vrste i kakvoće.
- Na primljenim stvarima zajmoprimac stječe pravo vlasništva, a isto tako i zajmodavac na vraćenim stvarima
- Imenovani, neformalan, konsenzualan i dvostrano obvezan ugovor
- Obveza zajmodavca se sastoji u davanju iznosa novca odnosno zamjenjivih stvari, a obveza zajmoprimca se sastoji u vraćanju istog iznosa novca, iste količine zamjenjivih stvari
- **Specifično je za ugovor o zajmu što on može biti i besplatan i naplatan ugovor**
- U pravilu je zajam besplatan ugovor – zajmodavac nema nikakve koristi od zajma jer ono što je dao, primiti će s vremenom natrag → naplatan ako dobiva i ugovorne kamate
- **Ugovorne kamate** - naknada za uporabu tuđeg novca ili drugih zamjenjivih stvari dok zatezne kamate predstavljaju sankciju za zakašnjenje u ispunjenju novčanih činidaba
- Cilj mu je ostvarenje kredita, a pravo vlasništva tek nužna posljedica
- **Zamjenjive (generičke) stvari** su one koje se u prometu određuju po vrsti, rodu, broju, mjeri

Obveze zajmodavca

- Temeljna je obveza zajmodavca predati zajmoprimcu predmet zajma u roku koji je određen ugovorom, a ako ugovorom nije određen rok, onda kada to zajmoprimac zatraži
- Zahtijev predaje predmeta zajma zastarijeva **u roku od tri mjeseca** od dolaska zajmodavca u zakašnjenje, a u svakom slučaju za godinu dana od sklapanja ugovora

Obveze zajmoprimca

- Temeljna je obveza zajmoprimca da po isteku zajma izvrši povrat zajma zajedno s kamatama ako je riječ o naplatnom zajmu → Kada rok za vraćanje zajma nije određen ugovorom zajmoprimac je dužan vratiti zajam nakon isteka primjerenog roka koji ne može biti kraći od dva mjeseca od zajmodavčeva zahtjeva
- Ovlašten izvršiti povrat zajma i prije isteka roka (šteta radi prijevremenog ispunjenja!)

Namjenski zajam

- Zajam se daje u neku osobitu svrhu → namjena zajma se podrazumijeva i mora biti ugovorena
- Kod namjenskog zajma, zajmodavac će moći raskinuti ugovor ako zajmoprimac predmet zajma koristi u svrhu koja nije određena ugovorom

UGOVOR O ZAKUPU

- Obvezuje se zakupodavac predati zakupniku određenu stvar na korištenje, a ovaj se obvezuje plaćati mu za to određenu zakupninu
- Imenovani, konsenzualni, dvostrano obvezni, naplatni ugovor
- Zakup je kauzalni posao čija je svrha **korištenje** tuđe stvari
- Neformalan, ali posebno može biti i propisan oblik za ugovaranje (zakup broda)

Obveze zakupodavca

- Zakupodavac je dužan predati zakupniku zakupljenu stvar u ispravnom stanju
- **Pripadak ili pertinencija** - pokretna stvar koju je njezin vlasnik namijenio da kao sporedna stvar trajno služi svrsi neke glavne stvari (daljinski i tv)
- Dužan je zakupljenu stvar održavati u ispravnom stanju te vršiti popravke → ima pravo na nadoknadu troškova održavanja

- Zakupodavac odgovara zakupniku za materijalne nedostatke stvari, i to bez obzira da li je za njih znao ako ti nedostaci smetaju korištenju stvari, osim ako su ti nedostaci u trenutku sklapanja ugovora bili poznati zakupniku ili mu nisu mogli ostati nepoznati
- Ako se nedostatak ne može otkloniti, onda dolazi do raskinuća ugovora ili sniženja zakupnine
- Zakupodavac snosi i odgovornost za pravne nedostatke stvari

Obveze zakupnika

- Zakupnik je dužan koristiti stvar kao dobar gospodarstvenik, odnosno dobar domaćin na način kako je to određeno ugovorom ili namjenom stvari
- Ako zakupnik koristi stvar suprotno ugovoru ili njezinoj namjeni on odgovara za štetu koja bi tako nastala
- Mora plaćati zakupninu u rokovima koji su određeni ugovorom, zakonom ili običajem (plaća se polugodišnje, a ako je kraće onda pri isteku zakupa)
- Zakupnik je dužan vratiti neoštećenu stvar zakupniku u stanju u kojem je stvar bila kada mu je predana u zakup → ne odgovara za štetu od redovitog korištenja ili dotrajalosti
- Sve dodatke na stvar može odnijeti ako se oni mogu odvojiti bez oštećenja

Podzakup

- Zakupnik prenosi svoje ovlaštenje na korištenje stvari temeljem ugovora o zakupu na podzakupnika
- Zakupnik jamči zakupodavcu da će podzakupnik koristiti stvar prema ugovoru o zakupu
- Ako je stvar dana u podzakup bez ovlaštenja zakupodavca, on je ovlašten otkazati ugovor

Prestanak zakupa

- Prestaje protekom vremena (ugovor sklopljen na određeno vrijeme) ili otkazom
- Ako nakon proteka vremena na koje je ugovor sklopljen, zakupnik nastavi koristiti stvar, a zakupodavac se tome ne usprotivi, smatra se da je sklopljen novi ugovor o zakupu, na neodređeno vrijeme, pod istim uvjetima kao i prethodni – *qui tacet consentire videtur*
- Zakup na neodređeno vrijeme prestaje otkazom (ne u nevrijeme) → ako nije uređen zakonom ili ugovorom on iznosi **osam dana**
- Ako je stvar uništena zbog više sile, zakup prestaje *ex lege*

UGOVOR O DJELU

- Izvođač se obvezuje obaviti određeni posao kao što je izrada ili popravak neke stvari, izvršenje kakvog fizičkog ili umnog rada i sl., a naručitelj se obvezuje platiti mu za to naknadu
- Imenovani, konsenzualan, dvostrano obavezan, naplatni i neformalan ugovor
- Kauza ugovora o djelu je produkt kakvoga posla
- Smatra se da je sklopljen ugovor o kupoprodaji obveže li se koja strana od svog materijala izraditi pokretnu stvar, no ako je druga strana dala bitan dio materijala smatra se da je sklopljen ugovor o djelu (osobita vrijednost izvođačeva rada)

Obveze izvođača

- Izvođač je dužan izvršiti djelo kako je ugovoreno i po pravilima struke, u roku koji je ugovoren, a ako rok nije ugovoren onda u razumnom roku za takve poslove
- Izvođač je dužan naručitelju omogućiti nadzor nad obavljanjem poslova
- Izvođač nije dužan obaviti posao osobno
- Izvođač je dužan upozoriti naručitelja na nedostatke materijala koje mu je ovaj predao (ako ovaj to inzistira, svejedno ga mora iskoristiti)
- Izvođač je dužan upozoriti naručitelja na nedostatke u njegovu nalogu, jer u suprotnom odgovara za štetu te odgovara za materijalne nedostatke stvari

Obveze naručitelja

- Naručitelj je dužan primiti djelo izrađeno prema odredbama ugovora i pravilima struke te izvođaču platiti naknadu (tarifa, obvezni akt ili sud)
- Izvođač ima pravo zadržanja na stvarima što ih je napravio ili popravio te na ostalim predmetima koje mu je predao naručitelj u vezi s njegovim radom

UGOVOR O LICENCIJI

- Obvezuje se davatelj licencije, ustupiti stjecatelju licencije u cjelini ili djelomično pravo iskorištavanja izuma, znanja i iskustva, žiga, uzorka ili modela, a stjecatelj licencije obvezuje se platiti mu za to određenu naknadu
- Nominantan, dvostrano obvezan (sinalagamatičan) i naplatni pravni posao
- Za sklapanje ugovora o licenci dovoljno je da su se ugovorne strane usuglasile o bitnim sastojcima – predmetu licencije i naknadi → konsenzualni ugovor
- Formalan ugovor, koji, da bi bio valjan mora biti sklopljen u pisanom obliku
- Kauza ovoga ugovora je gospodarsko iskorištavanje izuma, znanja i iskustva, žiga, uzorka ili modela

Predmet licencije

- Izum, žig, znanje, iskustvo, uzorak, model → nematerijalna dobra koja su predmet zaštite industrijskog vlasništva
- Prema članku 1. Pariške konvencije za zaštitu industrijskog vlasništva iz 1883. godine predmetom zaštite industrijskog vlasništva jesu inventivni patenti, korisni modeli, industrijski uzorci i modeli, tvornički ili trgovački žigovi, uslužni žigovi, trgovačko ime, oznaka ili ime podrijetla i suzbijanje nelojalne utakmice

1. Izum

- Nije određen pojam izuma
- Plinije Boll kaže da je opće poznato što je izum, ali nitko još nije uspio dati njegovu jasnu definiciju
- Umna tvorevina → što nije izum: otkrića, znanstvene teorije, matematičke metode, estetske tvorevine, pravila uputa, metode za izvođenje umnih aktivnosti, igre za obavljanje posla, prikazivanje informacije i računalni programi
- Izum sam po sebi ne daje izumitelju nikakva prava na iskorištavanje koja isključuju treće osobe → da bi to mogao mora ga zaštititi i to **patentom** (isključivo pravo nositelja patenta u pogledu gospodarskog iskorištavanja izuma) → Državni zavod za intelektualno vlasništvo
- Uvjeti za patent - mora biti patentabilan (nov), mora imati inventivnu razinu i industrijsku primjenjivost → traje 20 godina od datuma podnošenja prijave patenta
- Tada izumitelj ima isključivo pravo iskorištavanja izuma, a svima ostalima je zabranjeno izrađivati, prodavati i upotrebljavati proizvod koji je izrađen po izumu, primjenjivati postupak koji je predmet izuma ili nuditi njegovu primjenu te proizvoditi, prodavati i upotrebljavati predmet koji je direktno dobiven postupkom koji je predmet izuma

2. Žig

- Zaštićeni znak koji se može grafički prikazati, uključujući osobna imena, crteže, slova, brojeke, oblike proizvoda ili njihova pakiranja, trodimenzijske slike, boje i razne kombinacije, a koji je prikladan za razlikovanje proizvoda ili usluga jednog poduzetnika ili usluga drugog pod
- Vršiti se upisom u registar žigova koji vodi DZIV → traje 10 godina, i neograničena obnova
- Registrirani žig nositelju daje isključiva prava koja proizlaze iz žiga, te ima pravo spriječiti treće strane da bez njegova odobrenja u trgovačkom prometu rabe:
 1. svaki znak koji je istovjetan s njegovim žigom u odnosu na proizvode ili usluge koje su istovjetne s onima za koje je žig registriran,
 2. svaki znak kad, zbog istovjetnosti s njegovim žigom ili sličnosti njegovu žigu i istovjetnosti ili sličnosti proizvodima ili uslugama obuhvaćenima tim žigom i znakom, postoji

vjerojatnost dovođenja javnosti u zabludu, što uključuje vjerojatnost dovođenja u svezu toga znaka i žiga,

3. svaki znak koji je istovjetan s njegovim žigom ili sličan njegovu žigu u odnosu na proizvode i usluge koji nisu slični onima za koje je žig registriran, kad taj žig ima ugled u Republici Hrvatskoj i kada uporaba toga znaka bez opravdanoga razloga nepošteno iskorištava razlikovni karakter ili ugled žiga ili im šteti

- Pored toga, nositelj žiga može zabraniti:
 1. isticanje znaka na proizvodima ili njihovim pakiranjima,
 2. nuđenje proizvoda ili njihovo stavljanje na tržište ili skladištenje u te svrhe pod tim znakom, ili nuđenje i pružanje usluga pod tim znakom,
 3. uvoz ili izvoz proizvoda obilježenih tim znakom,
 4. uporabu znaka na poslovnim dokumentima i u reklamiranju.

3. Industrijski dizajn

- Uzorak i model su prototipovi industrijskog dizajna
- Uzorak-slika ili drtež koja služi za uzor pri prenošenju na industrijski ili obrtnički predmet
- Model- trodimenzionalno tijelo prema čijem se uzoru mogu oblikovati takvi predmeti
- Oboje su estetske tvorevine koje nemaju ni tehnička ni funkcionalna svojstva, a mogu se zaštititi ako su novi i imaju individualan karakter
- Donosi se rješenje industrijskog dizajna i upisuje se u registar DZIV-a
- Njegov nositelj ima isključivo pravo korištenja registriranog dizajna i sprječavanja drugih osoba da se njime koriste→traje 5 godina, i svakih 5 godina je obnova do 25 g.

4. Znanje i iskustvo

- U užem smislu to je primjenjeno tehničko znanje i podaci potrebni za praktično ostvarenje i primjenu tehnike koja služi u industrijske svrhe
- U širem smislu se rabi za cjelokupno znanje i iskustvo potrebno za suvremeno poslovanje
- Ne može se patentirati, već se štiti poslovnom tajnom

Obveze davatelja licencije

- Dužan je stjecatelju licencije u određenom roku predati predmet licencije uz svu dokumentaciju potrebnu za uspješno iskorištavanje predmeta licencije
- Jamči mu za izvodljivost i uporabljivost predmeta licencije, te pravo iskorištavanja

Obveze stjecatelja licencije

- Dužan je iskorištavati predmet licencije na ugovoren način, u ugovorenom opsegu i ugovorenim granicama→nije ovlašten iskorištavati naknadna usavršavanja predmeta
- Ako je to nepatentirani izum ili tajno znanje i iskustvo, mora ga držati u tajnosti
- Stjecatelj licencije može stavljati u promet robu s žigom sam ako je njezina kakvoća ista kao što je kakvoća robe koju proizvodi davatelj licencije→potreban oznaka o proizvodnji
- Dužan je isplatiti naknadu u dogovoreno vrijeme i način, te ako je potrebno izvješće o opsegu iskorištavanja i obračunati naknadu svake godine ili u kraćem roku

Oblici ugovora o licenciji

1. Isključiva i neisključiva licencija

- Ugovorom o licenciji stjecatelj licencije stječe **isključivo pravo iskorištavanja predmeta** licencije samo kada je to izričito ugovoreno→nitko osim stjecatelja licencije ne može iskorištavati predmet licencije
- Ako ugovorom o licenciji nije naznačeno o kakvoj se licenciji radi, smatra se da je dana neisključiva licencija→predmet ugovora će moći iskorištavati i davatelj licencije, a i druge osobe koje je on na to ovlastio

2. Prostorno ograničena i prostorno neograničena licencija

- Pravo iskorištavanja predmeta licencije može biti prostorno ograničeno samo ako to nije protivno hrvatskom Ustavu i zakonima→određeni geografski prostor

3. Podlicencija

- Stjecatelj licencije može pravo iskorištavanja predmeta licencije ustupiti drugome (podlicencija) samo uz dopuštenje davatelja licencije → kod isključive licencije može i bez dopuštenja, te davatelj može odbiti samo iz ozbiljnih razloga
- Davatelj licencije može tražiti naplatu i od stjecatelja podlicencije

Prestanak licencije

- Ugovor o licenciji sklopljen na određeno vrijeme prestaje protekom vremena za koje je sklopljen te nije potrebno da bude otkazan
- Licencija za iskorištavanje patentiranog izuma, uzorka ili modela ne može biti sklopljena za vrijeme dulje od trajanja zakonske zaštite tih prava → ako produži preko roka smatra se da je sklopljen nov ugovor o licenciji
- Ugovor o licenciji čije trajanje nije određeno prestaje otkazom koji svaka strana može dati drugoj, poštujući ugovorom određeni otkazni rok (ako nije određen, onda 6 mj.)

UGOVOR O NALOGU

- Obvezuje se i ovlašćuje nalogoprimac poduzimati za račun nalogodavca određene poslove
- Jednostrani pravni posao nalogodavca u početku – tek **prihvatom naloga** od strane nalogoprimalca nastaje ugovor o nalogu → postaje dvostrani pravni posao
- Nominantan ugovor
- Nalogoprimac ima pravo na naknadu za svoj trud → Naplatni ugovor (osim ako je ugovoreno besplatno)
- Kauza ugovora o nalogu je poduzimanje određenih poslova za račun nalogodavca
- Po naravi poslova se razlikuju ugovor o nalogu i ugovor o djelu – dok je predmet ugovora o djelu isključivo izvršenje posla faktične prirode, predmet ugovora o nalogu će uglavnom biti obavljanje pravnog posla
- Dolazi do dva pravna odnosa → prvi je unutarnji odnos, koji se temelji na ugovoru o nalogu, a drugi je vanjski odnos, onaj koji se temelji na poslu sklopljenom s trećim osobama
- Nalogoprimac u pravilu prema trećim osobama nastupa u svoje ime a za račun nalogodavca, pa nalogodavac ne stupa u izravan odnos s trećim osobama, niti treće osobe znaju tko je gospodar posla
- Ugovor o nalogu je konsenzualan i neformalan pravni posao

Obveze nalogoprimalca

- Mora izvršiti nalog kako on glasi prema primljenim uputama s pažnjom dobrog gospodarstvenika tj. dobrog domaćina
- Ako misli da je nalog štetan za nalogodavca, mora ga obavijestiti (uvijek gleda interes nalogodavca)
- Može odstupiti od uputa samo ako ima suglasnost nalogodavca, ili ako nema vremena za traženje suglasnosti, ali sve opet u interesu nalogodavca
- Dužan je izvršiti nalog osobno → ako ne, odgovara za izbor zamjenika i za njegov rad
- Dužan je na kraju priložiti račun nalogodavcu i predati mu sve što je primio na temelju povjerenog mu posla → ponekad to mora i prije završetka posla

Obveze nalogodavca

- Dužan je nadoknaditi sve troškove nalogoprimalcu s kamatama od dana kada su oni učinjeni
- Ako je potrebno može dati nalogoprimalcu predujam novaca za predviđene troškove
- Po završetku, dužan je preuzeti sve obveze na sebe koje mu je nalogoprimac sklopio
- Ako je ugovor naplatan mora mu dati naknadu u uobičajenoj visini ili pak pravičnu naknadu, a ako je posao obavljen djelomično onda mora dati razmjerni dio naknade
- Nalogoprimac ima založno pravo na pokretnim stvarima koje je dobio od nalogodavca

Prestanak naloga

- Nalog prestaje:
 1. odustankom nalogodavca od ugovora (u tom slučaju, ako je riječ o naplatnom nalogu, nalogodavac je dužan nalogoprimcu isplatiti odgovarajući dio njegove naknade te mu nadoknaditi štetu ako za odustanak nije bilo osnovanih razloga);
 2. otkazom nalogoprimca;
 3. smrću nalogoprimca;
 4. smrću nalogodavca samo ako je to ugovoreno ili ako se nalogoprimac primio naloga obzirom na svoje osobne odnose s nalogodavcem;
 5. ako je nalogodavac ili nalogoprimac pravna osoba, nalog prestaje kada ta osoba prestane postojati;
 6. otvaranjem stečajnog postupka nad nalogodavcem ili nalogoprimcem;
 7. potpunim ili djelomičnim lišenjem poslovne sposobnosti nalogodavca ili nalogoprimca.

UGOVOR O KOMISIJI

- Obvezuje se komisionar obaviti uz proviziju jedan ili više poslova u svoje ime i za račun komitenta → Komisionar ima pravo na proviziju i kad ona nije ugovorena-NAPLATAN
- Ugovor o komisiji je nominantan, konsenzualan, dvostrano obvezni i neformalan
- Komitent daje komisionaru svoju robu, a ovaj je prodaje trećim osobama u svoje ime, a za račun komisionara
- Roba pri tome ostaje u vlasništvu komitenta sve do njene prodaje trećoj osobi
- Cijena koju treća osoba za kupljenu robu plati komisionaru, pripada komitentu, a ovaj je dužan komisionaru isplatiti proviziju

Obveze komisionara

- Temeljna obveza komisionara je sklopiti jedan ili više poslova pod uvjetima određenim nalogom
- Ako je komisionar sklopio neki posao pod nepovoljnijim uvjetima , dužan je nadoknaditi komitentu razliku te mu odgovara za štetu, no ako je sklopio posao pod povoljnijim uvjetima od onih određenim nalogom, sva tako postignuta korist pripada komitentu
- Dužan je čuvati povjerenu mu robu s pažnjom dobrog gospodarstvenika
- Za slučajnu propast ili oštećenje robe on će odgovarati samo ako je nije osigurao a to je bio dužan učiniti
- Dužan je utvrditi stanje robe i obavijestiti komitenta o danu primitka robe i oštećenjima, te ga mora obavijestiti o svim promjenama na robi zbog kojih bi mogla izgubiti na vrijednosti
- Dužan je dati imena osoba s kojima je sklopio posao te mora položiti račun
- Može preuzeti **delkedere jamstvo**-on jamči komitentu da će treća osoba s kojom je sklopio posao uredno ispuniti svoje obveze, te mu odgovara za ispunjenje solidarno s trećom osobom te tada ima pravo na povećanu delkedere proviziju

Obveze komitenta

- Dužan je isplatiti proviziju i to po obavljenom poslu ili ako ispunjenje bude spriječeno
- U slučaju postupnog ispunjavanja, mora plaćati dio po dio provizije
- Ako se posao ne ispuni, mora mu platiti naknadu za trud
- Iznos provizije se određuje ugovorom ili tarifom, ili prema obavljenom poslu i rezultatu
- Komitent je komisionaru dužan nadoknaditi sve troškove koji su bili potrebni za izvršenje naloga, zajedno s kamatama od dana kada su oni nastali
- Dužan je platiti i posebnu naknadu za korištenje komisionarovih skladišta i prijevoznih sredstava, ako to nije obuhvaćeno provizijom, ali mu ne mora dati predujam za troškove
- Komisionar ima založno pravo na stvarima

UGOVOR O TRGOVINSKOM ZASTUPANJU

- Obvezuje se zastupnik da će za vrijeme trajanja ugovora, pregovarati s trećim osobama o sklapanju ugovora u ime i za račun nalogodavca, te da će ako je tako ugovoreno, i sklapati ugovore s trećim osobama u ime i za račun nalogodavca, a nalogodavac se obvezuje zastupniku da će za svaki ugovor kojega je on sklopio ili koji je sklopljen njegovim djelovanjem platiti određenu proviziju
- Nalogodavac pri tome, na određenom području, može imati i više zastupnika za određenu vrstu poslova, ali zastupnik to isto ne može
- Ugovor o trgovinskom zastupanju je nominantni, konsenzualan, dvostrano obvezni i naplatni ugovor
- Da bi bio valjan, ugovor mora biti sklopljen u pisanom obliku → formalni posao

Obveze zastupnika

- Mora učiniti sve što je potrebno kako bi posredovao, tj. vodio pregovore radi sklapanja ugovora, te sklapao ugovore u ime i za račun nalogodavca
- Dužan je postupati u skladu sa načelom savjenosti i poštenja i pažnjom dobrog gospodarstvenika
- **Direktiva Vijeća 86/653/EEZ od 18.12.1986. o koordinaciji prava država članica koje se odnosi na samostalne trgovačke zastupnike**
- Tako su se nadodala dva nova instituta i to pravo na posebnu naknadu te ugovorna odredba o zabrani ili ograničenju obavljanja djelatnosti
- Zastupnikom ugovora o trgovinskom zastupanju se ne smatra osoba koja je po zakonu ovlaštena na zastupanje druge osobe (direktor)
- Osobiti značaj imaju dva potpuno nova instituta – pravom na posebnu naknadu i ugovornom odredbom o zabrani ili ograničenju obavljanja djelatnosti.
- I ovdje postoji deklaredirano jamstvo i delkredere provizija
- Dužan je obavještavati nalogodavca o svim bitnim promjenama na tržištu, poslu
- Dužan je čuvati poslovnu, profesionalnu i službenu tajnu svog nalogodavca
- Dužan je ri završetku vratiti nalogodavcu sve stvari koje mu je ovaj dao na uporabu

Obveze nalogodavca

- Dužan je postupati u skladu s načelom savjesnosti i poštenja i pažnjom dobrog gospodarstvenika, te mu dati na raspolaganje uzorke, nacрте, cjenike, opće uvjete poslovanja i svu potrebnu dokumentaciju
- Dužan je dati zastupniku sve potrebne obavijesti
- Nalogodavac je nadalje zastupniku dužan isplatiti proviziju:
 1. za ugovore koji su u vrijeme trajanja trgovinskog zastupanja sklopljeni posredovanjem zastupnika,
 2. za ugovore koje je zastupnik sklopio u ime i za račun nalogodavca,
 3. za ugovore koje je nalogodavac sklopio izravno s klijentima koje je pronašao zastupnik,
 4. ako je zastupniku povjereno isključivo pravo posredovanja na određenom području ili s određenim klijentima, ima pravo i na proviziju za ugovore koje je nalogodavac izravno sklopio s tim klijentima ili na tom području, bez posredovanja zastupnika,
 5. za ugovore koje je zastupnik sklopio po prestanku trgovinskog zastupanja, ako je sklopljeni ugovor pretežito posljedica djelovanja zastupnika prije prestanka trgovinskog zastupanja
- Provizija se određuje ugovorom ili tarifom; uobičajena i posebna
- Pravo na proviziju zastupnik stječe u trenutku kada je nalogodavac ispunio ili trebao ispuniti svoju obvezu iz ugovora između njega i treće osobe ili, ako je treća osoba na temelju ugovora s nalogodavcem dužna prva ispuniti svoju obvezu, u trenutku kada je treća osoba ispunila, odnosno trebala ispuniti svoju obvezu.

- Zastupnik gubi pravo na proviziju ako ugovor između nalogodavca i treće osobe ostane neispunjen iz uzroka koji nisu na strani nalogodavca.

Prestanak trgovinskog zastupanja

- To je trajni ugovor → sklopljen na neodređeno vrijeme - prestaje otkazom
- Otkazni rok iznosi po mjesec za svaku započetu godinu trajanja ugovora, a ako je dulji od 5 godina, onda je rok 6 mjeseci
- Ako je sklopljen na određeno vrijeme on prestaje s krajem tog roka, tj. sklapa se novi ugovor
- Svaka strana može raskinuti ugovor sklopljen na neodređeno vrijeme bez otkaznog roka, tj. raskinuti ugovor sklopljen na određeno vrijeme prije isteka vremena na koje je sklopljen ako za to postoji važan razlog ili neispunjenje ugovorne obveze

1. Posebna naknada

- Ima pravo na to ako je našao novu stranku ili mu je značajno povećao opseg poslovanja s postojećim strankama, a nalogodavac je i po prestanku ugovora imao znatne koristi
- Iznos posebnog naknade ne može premašiti iznos prosječne godišnje provizije u zadnjih 5 godina, a ako je ugovorni odnos trajao kraće od 5 godina iznos prosječne godišnje provizije u razdoblju trajanja ugovora

2. Ugovorna odredba o zabrani ili ograničenju obavljanja djelatnosti

- Može se ugovoriti da zastupnik nakon prestanka ugovora neće smjeti u potpunosti ili djelomično obavljati djelatnost trgovinskog zastupanja
- Mora biti sklopljena u pisanom obliku i odnositi se na isto područje, iste osobe i istu robu
- Do toga dolazi ako ugovor prestane zbog razloga na strani nalogodavca samo ako mu plati posebnu naknadu i u razdoblju zabrane isplaćuje mjesečnu naknadu u iznosu provizije u 5 g.

UGOVOR O POSREDOVANJU

- Obvezuje se posrednik dovesti u vezu s nalogodavcem osobu koja bi s njim pregovarala o sklapanju ugovora, a nalogodavac se obvezuje isplatiti mu određenu proviziju, ako ugovor bude sklopljen
- Ako je ugovoreno da će posrednik imati pravo na određenu proviziju i ako njegovo nastojanje ostane bez rezultata, o takvom ugovoru suditi će se prema odredbama što vrijede za ugovor o djelu → Nominantan ugovor, dvostrano obavezan, konsenzualni, naplatni, neformalan

Obveze posrednika

- Dužan je sklopiti određeni ugovor s pažnjom dobrog gospodarstvenika
- Može oglašavati i reklamirati nalogodavca
- Dužan je obavijestiti nalogodavca o svim okolnostima
- Mora voditi posrednički dnevnik u koji se bilježe bitni podaci o ugovoru koji je sklopljen njegovim posredovanjem; također, mora izdati izvadak iz te knjige s potpisom
- Nalogodavac nije dužan sklopiti ugovor s osobom koju je posrednik našao

Obveze nalogodavca

- Mora isplatiti proviziju i to kad i nije ugovorena (određuje ju sud ako nije određena visina)
- Posrednik stječe pravo na proviziju u trenutku sklapanja ugovora za koji je posredovao
- Ako postoji odgovorni uvjet, stječe pravo na proviziju kad se uvjet ostvari
- Ako postoji raskidni uvjet, onda ostvarenje uvjeta nije uvjet za proviziju
- Posrednik ima pravo na naknadu troškova ako je tako ugovoreno

Posredovanje za obje strane

- Posrednik koji je dobio nalog za posredovanje od obje strane može zahtijevati od svake strane samo polovicu provizije i naknadu polovice troškova ako je naknada troškova ugovorena → mora skrbiti o obje strane